

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи

Кафедра музики

**Українська естрадна музика як засіб виховання музично-
естетичних смаків підлітків**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти - другий (магістерський)

Виконав: студент II курсу, групи 606 СО
спеціальності 014 «Середня освіта
(Музичне мистецтво)»

Сиротюк Максим Валерійович

Керівник: канд.пед.наук. Постевка Г.І.

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри

№ ____ від „____” _____ 2023 р.

зав. кафедри _____ доц. Лісовий В.А.

ЧЕРНІВЦІ – 2023

АНОТАЦІЯ

Сиротюк М.В. Українська естрадна музика як засіб виховання музично-естетичних смаків підлітків – Рукопис. Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 014 «Середня освіта (Музичне мистецтво)». – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2023. – 79 с.

Магістерська робота «Українська естрадна музика як засіб виховання музично-естетичних смаків підлітків» присвячена вивченню впливу української естрадної музики на формування музично-естетичних смаків серед підлітків. У роботі досліджується роль естрадної музики в процесі виховання та розвитку молоді, зокрема в аспекті формування їхнього музичного смаку. Застосовуючи методи аналізу та психолого-педагогічні підходи, автор розглядає якісні та кількісні показники впливу української естрадної музики на музично-естетичний розвиток підлітків.

Дослідження враховує різноманітні аспекти естрадної музики, зокрема її текстовий та музичний контекст, а також вплив ідентичності та культурних аспектів на формування смакових уподобань. Робота ставить перед собою завдання розкрити можливості використання української естрадної музики у педагогічній практиці для створення позитивного середовища для музично-естетичного виховання підлітків. Отримані висновки в кінці кожного розділу сприятимуть розумінню механізмів впливу української естрадної музики на формування музично-естетичних смаків підлітків та розробці ефективних методів їхнього виховання в освітньому процесі.

Ключові слова:

Музично-естетичне виховання, українська естрадна музика, підлітки, чинники впливу на музичні смаки, музична педагогіка, вплив музики на особистісний розвиток.

ABSTRACT

Sirotyuk M.V. Ukrainian pop music as a means of cultivating musical-aesthetic tastes in adolescents. - Manuscript. Master's thesis for the degree of Master in the specialty 014 "Secondary Education (Musical Art)" - Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. - Chernivtsi, 2023. - 76 p.

The master's thesis "Ukrainian pop music as a means of cultivating musical-aesthetic tastes in adolescents" is dedicated to studying the influence of Ukrainian pop music on the formation of musical-aesthetic tastes among adolescents. The work explores the role of pop music in the upbringing and development of youth, particularly in shaping their musical preferences. Using methods of analysis and psycho-pedagogical approaches, the author examines qualitative and quantitative indicators of the influence of Ukrainian pop music on the musical-aesthetic development of adolescents.

The research takes into account various aspects of pop music, including its lyrical and musical context, as well as the influence of identity and cultural aspects on the formation of taste preferences. The thesis aims to reveal the potential of using Ukrainian pop music in pedagogical practice to create a positive environment for the musical-aesthetic education of adolescents.

The conclusions drawn at the end of each section will contribute to understanding the mechanisms of the influence of Ukrainian pop music on the formation of musical-aesthetic tastes in adolescents and the development of effective methods for their education in the educational process.

Keywords:

Musical-aesthetic education, Ukrainian pop music, adolescents, factors influencing musical tastes, music pedagogy, influence of music on personal development.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. Теоретичні основи виховання музично-естетичних смаків у підлітків.....	7
1.1. Музично-естетичне виховання: поняття та значення	7
1.2. Чинники впливу на сучасні музичні уподобання підлітків.....	17
1.3. Вплив музики на формування смаків та особистісного розвитку підлітків.....	25
Висновки до розділу I.....	34
РОЗДІЛ II. Використання української естрадної музики у вихованні музично-естетичних смаків підлітків	37
2.1. Роль української естрадної музики у педагогічному процесі.....	37
2.2. Вплив української естрадної музики на сучасну молодь.....	45
2.3. Методи та підходи до використання української естрадної музики у вихованні музично-естетичних смаків підлітків	53
Висновки до розділу II.....	67
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ.....	77

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Музичний простір у сучасному суспільстві визначається різноманітністю. Музика нас оточує відусюди, так що іноді ми навіть її не помічаємо, але можемо відчувати її вплив.

Музична культура займає значне місце у вихованні загальної культури особистості, вона всебічно впливає на гармонійний розвиток емоційно-чуттєвої сфери підлітків.

У період який переживає наша держава є дуже складним для всіх її громадян, які незалежно від віку або статі болісно переживають за долю країни. Вся ця ситуація відображається й на музичній творчості сучасних артистів, які своїм піснями стараються підтримати бойовий дух українського народу. Як і раніше, сучасна естрадна музика продовжує відображати духовний стан, настроїв та потреби людей, а молодь як завжди являється її найактивнішим споживачем, який серед усього розмаїття музичних стилів та напрямів старається виділити свій. Саме в такі моменти, роль poradnika відводиться педагогу, якій має доступно і зрозуміло пояснити підростаючому поколінню роль і значення сучасної музики, пояснити чому всі свідомі українські естрадні співаки відмовляються співати російською. Адже вони розуміють необхідність та важливість у підтримці української мови та культурної спадщини через свою музику. Спів українською мовою можна вважати одним з способів підтримки національної ідентичності.

Саме тому, актуальність дослідження виражається в необхідності вивчення впливу української естрадної музики на музично-естетичні смаки підлітків у сучасному світі, де музика стає все більш інтегральною частиною їхнього життя та культурної ідентичності.

Враховуючи зростаючу роль глобалізації та швидкості поширення музичних трендів, вивчення цього аспекту сприятиме формуванню більш обізнаних та культурно освічених поколінь української молоді.

Стан дослідження проблеми в сучасній науково-педагогічній літературі.

В сучасній науковій літературі широко досліджується роль музики в процесі виховання. Дослідники вказують на те, що музика може впливати на розвиток особистості підлітка, формування його смаків, культурних цінностей та ідентичності.

Формування музично-естетичних уподобань та проблема естетичного виховання привертала увагу філософів (Андрущенко В., Борєва Ю., Горак Г., Касьяна В., Кагана М., Колеснікова А. та ін.), соціологів (Войтович С., Горлач М., Тарасенко В. та ін.), культурологів (Гнатенко П., Гіптерс З., Семенюк Є. та ін.), психологів (Виготського Л., Ражнікова В., Теплова Б. та ін.).

Питання музично-естетичного виховання висвітлено у працях Антонець Н., Бутенко В., Бриліна Б., Коваль Л., Падалки Г., Сухомлинського В., Рудницької О., де проаналізовано основні принципи, форми та методи, визначено якісну специфіку й сутність музично-естетичного виховання

Метою дослідження є аналіз та розкриття потенціалу української естрадної музики як засобу впливу на формування музично-естетичних смаків підлітків.

Завдання дослідження роботи включають в себе:

Аналіз сучасних музичних смаків підлітків в Україні.

Вивчення ролі української естрадної музики в культурному середовищі молоді.

Визначення основних факторів та засобів, які впливають на формування музично-естетичних смаків підлітків через українську естрадну музику.

- визначення шляхів підвищення ефективності впливу української естрадної музики з метою сприяти розвитку культурної свідомості та музичного смаку молодого покоління в Україні.

Об'єкт дослідження є музично-естетичні смаки підлітків, як основних компонентів їхньої культурної та музичної ідентичності.

Предмет дослідження форми і методи використання української естрадної музики у процесі формування музично-естетичних смаків.

Методи дослідження.

Відповідно до мети і завдань роботи були задіяні загальнонаукові та спеціальні наукові методи, теоретичний аналіз психолого-педагогічної, музично-краєзнавчої літератури, аналіз та музичних творів, анкетування, опитування та спостереження.

База дослідження - Чернівецький ліцей № 16 ім.Ю.Федьковича.

Практична значущість дослідження.

Музичне виховання підлітків: дана робота допоможе висвітлити роль української естрадної музики у формуванні музично-естетичних смаків у підлітків. Це може бути корисно для музичних педагогів та батьків, які прагнуть зрозуміти, як використовувати музику для виховання молодого покоління.

Розвиток української культури: дозволить підкреслити важливість української естрадної музики як складової національної культури та мистецтва. Вона може стимулювати підтримку та просування української музики як засобу виховання.

Педагогічна практика: Результати дослідження можуть бути корисними для вчителів та педагогів, які працюють з підлітками та розвивають їхні музичні здібності. Вони можуть використовувати рекомендації та висновки в практичній роботі з учнями.

Апробація результатів дослідження. Результати проведеного дослідження були оприлюднені шляхом підготовки наукової статті «Роль

естрадного виконавства у формуванні патріотичних цінностей молоді» до щорічної студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Структура роботи - дана робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

РОЗДІЛ І

Теоретичні основи виховання музично-естетичних смаків у підлітків

1.1. Музично-естетичне виховання: поняття та значення

Музично-естетичне виховання відіграє важливу роль у розвитку особистості та формуванні художньо-естетичних смаків, і вивчення цього питання є актуальним завданням сучасної педагогічної науки.

Поняття "музично-естетичне виховання" визначається як система спеціальних педагогічних впливів на особистість з метою розвитку її музичних та естетичних здібностей. Цей процес передбачає вивчення музичних знань, навичок і вмінь, а також виховання художнього смаку та розуміння краси в музиці.

Характеризуючи музично-естетичне виховання, можемо констатувати що воно:

- спрямоване на формування музичної культури та виховання естетичної свідомості учнів, сприяє розвитку їх творчих здібностей та артистичних якостей. Важливим аспектом цього процесу є розуміння музики як одного з найважливіших аспектів культури та мистецтва.

- має велике значення для розвитку особистості та формування гармонійної особистості. Воно сприяє розвитку інтелектуальних, емоційних та соціальних якостей учнів, а також розширенню їхнього світогляду та культурного рівня.

- допомагає розвивати творчість та фантазію учнів, підвищує їхню самооцінку та впевненість в собі. Воно сприяє формуванню моральних цінностей, які є важливими для гармонійного розвитку особистості.

Крім того, музично-естетичне виховання впливає на розвиток творчого мислення та сприяє формуванню художньо-естетичного смаку учнів. Це

допомагає їм краще розуміти і аналізувати музичні твори, розширювати свої знання про різні музичні жанри та стилі, а також розвивати культуру сприйняття мистецтва.

Сучасний підхід до музично-естетичного виховання передбачає використання інноваційних методів та технологій, а також врахування індивідуальних особливостей учнів. Важливо враховувати сучасні музичні тенденції та реалії, щоб зробити навчання музиці цікавим та актуальним для молодого покоління.

Музично-естетичне виховання є важливим елементом сучасної освіти, оскільки воно сприяє розвитку гармонійної особистості, збагаченню культурного рівня та розвитку художньо-естетичного смаку учнів.

На думку В. Ягупова - тлумачення педагогічної категорії «виховання», вживане у педагогічній науці в чотирьох значеннях: у соціальному – це виховний вплив на людину та всього суспільства, який має не лише позитивну спрямованість, адже дійсність містить конфлікти і протиріччя, саме тому особистість набуває не тільки позитивного соціального досвіду, а й негативного; у широкому педагогічному - це виховна діяльність різних виховних та освітніх систем, які керуються педагогічними теоріями; у вузькому педагогічному - це цілеспрямована діяльність педагога з метою досягнення певних виховних цілей; а у гранично вузькому - це розв'язання педагогом індивідуальної, конкретної проблеми виховання або перевиховання [14, с. 186].

Характеризуючи «виховання» як педагогічну категорію отримуємо три суттєвих ознаки: цілеспрямованість (наявність певного взірця,); наявність певної системи організованих виховних впливів; відповідність процесу виховання певним соціально-культурним цінностям; гуманність (орієнтир - загальнолюдські цінності); цілісність, тривалість і неперервність, тобто виховання торкається всіх сфер психіки людини, творчо формує і всебічно розвиває їх протягом усього життя. Виховання є процесом систематичної,

планомірної і цілеспрямованої взаємодії вихователя і вихованця, під час якого відбувається вплив на свідомість, пізнавальну, емоційно-вольову та мотиваційну сфери вихованця з метою формування у нього наукового світогляду, громадських і професійних рис для формування його особистості. М. Фіцула пояснює процес виховання як «систему виховних заходів, спрямованих на формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості» [43, с. 3].

З погляду І.Беха, «процес виховання в умовах реформування національної освіти мусить здійснюватися на основі сучасних ідей, підходів, принципів, механізмів та закономірностей, адекватних новим умовам» [9, с. 65–75].

Відповідно, науково-педагогічна категорія «виховання» являється цілеспрямованим та організованим педагогічним процесом, під час якого формується майбутня особистість вихованця. В українському педагогічному словнику С. Гончаренка поняття «музичне виховання» пояснюється як процес пізнання музики, розвиток музично-естетичних смаків, збагачення її музичної культури і розвиток музичних здібностей.

У науково-педагогічних дослідженнях музичне виховання розглядається як складний процес, що базується на діалектичних принципах, спрямований на розвиток художньо-творчих здібностей особистості, формування здатності до естетичного сприймання та переживання музики. У процесі цього виховання розкривається інтерес до музики, поліпшується здатність розуміти музичне мистецтво, співпереживати його та отримувати естетичне задоволення від цього процесу.

Провідні педагоги як минулого, так і сучасності відкривають потужні виховні можливості та гуманістичну спрямованість музичного мистецтва. Наприклад, В. Сухомлинський підкреслює важливість використання музики в педагогічній роботі, наголошуючи, що це мова почуттів, відчуттів і найтонших відтінків настрою. Музика вважається потужним засобом для естетичного

виховання дітей, який допомагає розвивати їхні душевні якості та емоційну сферу. На його думку «чутливість сприймання мови музики, її розуміння залежать від сприйняття у дитинстві й отроцтві творів, складених народом і композиторами, а краса музичної мелодії відкриває дитині її власну внутрішню красу та виховує свідоме почуття гідності» [10, с. 534].

Пояснюючи значущість впливу музики на дитину, педагог наголошує, що «емоційна розвинутість, яка притаманна морально і естетично вихованій особі, виявляється в тому, що її серце стає вразливим до добрих слів, навчальних порад і моральних цінностей. Якщо ви прагнете, щоб слова навчали жити і щоб ваших вихованців покликано до добра, то варто сприяти розвитку їхньої емоційної чутливості та внутрішньої гармонії. Серед численних засобів, які можуть вплинути на душу молодого людини, музика займає важливе місце».

Актуальність зовнішнього і внутрішнього перетворення особистості як естетичної і духовно-моральної цінності, а також перспектива самореалізації особистості визнаються в контексті естетичного виховання молодих поколінь. Велике значення надається рівню цього виховання, оскільки від нього залежить рівень вихованості людей у суспільстві, розвиток їхньої культури та гуманістичного ставлення до різних аспектів навколишньої дійсності. Естетичне виховання розглядається як процес формування особистого естетичного сприйняття дійсності, в ході якого виникають орієнтації особистості у світі естетичних цінностей, відповідно до культурних норм суспільства та відображають її характер. Естетичне виховання, зокрема, процес формування естетичного досвіду, визнається важливою складовою гармонійного розвитку особистості. На думку О. Олексюк, поняття «музичне виховання», є «спеціально організованим процесом, який передбачає формування особистісних якостей учня та розвиток його здібностей засобами музичного мистецтва» [6, с. 9].

В. Черкасов у своєму дослідженні проблем теорії та методики музичної освіти визначає музичне виховання як свідомий та цілеспрямований вплив на

дитину через музичне мистецтво. Цей вплив спрямований на формування естетичної культури особистості, її поглядів, переконань, цінностей. Зміст, форми та методи музичного виховання визначаються врахуванням вікових особливостей дітей, а також культурно-освітнього середовища, в якому зростає дитина. Окрім цього, вони відповідають Державним стандартам, які регулюють навчальний процес.

Музичний розвиток можна розглядати як процес і результат еволюції музично-творчих здібностей учнів, що включає розвиток їхнього мислення, пам'яті та уяви під час сприймання і відтворення музики, інтерпретації інтонаційно-образного змісту музичних творів і здатності до імпровізації як вокальної, так і інструментальної. Музичне виховання входить у сферу художнього виховання і має за мету сприяти розвитку сенсорної та емоційно-почуттєвої сфери, образно-асоціативного мислення та музичних здібностей особистості, щоб вона могла сприймати, оцінювати і творити музику відповідно до принципів краси.

Згідно з поглядами О. Ростовського, музика впливає на школярів через специфіку її сприймання особистістю в кількох аспектах. По-перше, музика викликає у них відповідні естетичні переживання і створює динамічні, насичені образи та асоціації. По-друге, вона спонукає школярів до активної мисленої діяльності, сприяє розвитку їхнього розумового потенціалу. По-третє, музика організовує відповідну настроєність у духовному світі школярів, впливаючи на їхні емоції та почуття. Таким чином, музика відіграє важливу роль у формуванні естетичних та інтелектуальних аспектів особистості школярів, а також впливає на їхні духовні стани [37, с. 87].

Автор переконаний, що виховання музикою не можна розглядати як ізольований процес, адже воно взаємодіє з соціальним та загальним психічним розвитком учнів. Виховання музикою відбувається в контексті становлення цілісної особистості людини, враховуючи її інтелектуальний, емоційний та

соціальний розвиток. Музика впливає на різні аспекти особистості та сприяє її гармонійному росту, сприйманню світу та розумінню себе як індивіда в суспільстві.[9, с. 87]

Ольга Олексюк висловлює аналогічну думку, підкреслюючи важливість використання музики для формування основних компонентів духовного світу молоді, національної самосвідомості та патріотичного мислення. Вона вбачає в музиці потенціал для сприяння розвитку цих аспектів, особливо через використання кращих зразків української музичної творчості, включаючи фольклор нашого народу. Цей підхід відзначає значущість музики як засобу для закріплення національної культурної спадщини та підтримки національної ідентичності у молодого покоління.

Автор О. Рудницька робить акцент на тому, що саме музика, завдяки своїй процесуальності і відсутності конкретних об'єктів або подій, вимагає від сприймаючого особи особливих якостей. Ці якості включають емоційну чутливість, фантазію, творчу ініціативу, асоціативне мислення та спостережливість. Він підкреслює, що ці якості можуть бути корисними для людини навіть більше, ніж сукупність знань. Музика стимулює ці аспекти особистості та сприяє їх розвитку, що робить її важливим засобом для розширення креативного потенціалу людини.

Як зазначають вчені (О. Рудницька, Г. Падалка та інші), процес зв'язку особистості з музичним мистецтвом має процесуальний характер і відбувається на емоційному, інтелектуальному та творчому рівнях. Так, першоосновою зв'язку з музичним мистецтвом є емоційно-чуттєва активність учнів, які у процесі сприймання музичних творів емоційно реагують, співпереживають, насолоджуються почутим, відчують задоволення від спілкування з прекрасним у мистецтві [38, с. 127].

Такі вчені як О. Рудницька і Г. Падалка, вказують на процесуальний характер взаємодії особистості з музичним мистецтвом, який включає різні рівні взаємодії, зокрема емоційний, інтелектуальний та творчий.

Емоційний аспект взаємодії полягає в тому, що особа реагує на музику емоційно, переживає її, співпереживає, та відчуває радість, смуток, захоплення чи інші почуття під час сприймання музичних творів. Музика може викликати в особистості емоційну реакцію і викликати насолоду від спілкування з нею.

Інтелектуальний аспект включає аналіз та розуміння музичних структур, гармоній, мелодій, ритмів тощо. Особистість може розглядати музику як об'єкт для аналізу і розуміння, що розширює її інтелектуальні можливості.

Творчий аспект означає, що музика може стимулювати творчу активність особистості, спонукаючи її до імпровізації, композиції, власного музичного вираження та творчого використання музики.

Таким чином, взаємодія особистості з музичним мистецтвом є багаторівневою і може охоплювати емоційну, інтелектуальну та творчу сфери особистості.

Узагальнюючи, можемо констатувати що: музичне виховання - це спеціально організований процес, який має за мету розвивати особистісні якості та музичні здібності дитини через використання музичного мистецтва. В рамках цього процесу учні пізнають явища музичного мистецтва, формують свою музичну свідомість, розвивають художньо-емоційну сферу та музично-естетичну культуру, а також освоюють музичні знання та навички. Важливою частиною музичного виховання є взаємодія між учителем та учнем, яка сприяє досягненню цих цілей та розвитку музичних здібностей дитини.

Актуальність зовнішнього і внутрішнього перетворення особистості через естетичне виховання визначається важливістю цього процесу для суспільства і індивіда. Естетичне виховання має значущий вплив на формування духовно-моральних цінностей особистості та її естетичних уподобань.

Цей процес сприяє розвитку культурної компетентності і гуманістичного ставлення до навколишньої дійсності, оскільки естетичний розвиток спонукає особистість до більш глибокого сприймання і розуміння різних аспектів культури, мистецтва та суспільства. Виховання через естетичний підхід може сприяти формуванню кращого розуміння краси, гармонії і моральних цінностей, що є важливими для розвитку громадянського суспільства.

Досягненням високого рівня естетичного виховання може бути покращення рівня вихованості людей в суспільстві, їх культури та гуманістичного ставлення до різних аспектів оточуючої дійсності. Таке виховання може сприяти самореалізації особистості та її активному участі у суспільному та культурному житті.

Естетичне виховання розглядається як процес формування у людини певного ставлення до навколишньої дійсності, в якому виробляються її орієнтації в світі естетичних цінностей. Це відбувається відповідно до конкретних уявлень та характеру, що складаються в даному суспільстві, з використанням цих цінностей.

Естетичне виховання, зокрема розвиток емоційно-естетичного досвіду, є ключовим аспектом гармонійного розвитку особистості. У термінах естетики це поняття можна визначити як процес формування у людини здатності сприймати та перетворювати навколишню дійсність відповідно до законів краси в усіх сферах життєдіяльності. Це є системою цілеспрямованого впливу на формування особистості, яка здатна сприймати та оцінювати естетичні аспекти в різних аспектах життя, природи і мистецтва, а також створювати «іншу природу» через свої власні творчі вираження.

В галузі педагогіки існує різноманітність підходів до визначення науково-педагогічної категорії «естетичне виховання».

За ствердженням Зязюна: «естетичне виховання є залученням людини до соціокультурного простору, отримання естетичного досвіду, що специфічно

пов'язує її зі світом. Учений відносить естетичний досвід, як «духовне утворення», до складних психічних явищ, які можуть бути розглянуті як системи та мати компонентну структуру» [18, с. 64].

В сучасних умовах виховання підлітків через музику та естетику засноване на використанні найкращих прикладів українського національного фольклору, спрямоване на розвивання любові до українських народних традицій, національної історії та природи, а також на формування ключових аспектів духовності, національної самосвідомості та патріотичного світогляду в особистості. Представники різних наукових галузей, таких як філософія, культурологія, мистецтвознавство, педагогіка, а також музична наука, досліджують та розглядають музично-естетичне виховання з різних перспектив.

Юцевич розглядає музично-естетичне виховання як окрему галузь естетичного виховання та «сфери залучення членів суспільства до музичної культури, цілеспрямованим розвитком музичних здібностей особистості, виховання цілісного відчуття, переживання й розуміння образного змісту музичних творів, засвоєнням суспільно-історичного досвіду музичної діяльності, спрямованої на формування й розвиток засобами мистецтв естетичних почуттів, переживань, понять, інтересів, потреб, смаків, оцінок, образного мислення, творчих здібностей, гуманістичного ставлення до навколишнього життя і мистецтва» [13, с. 92].

Однією з основ музично-естетичного виховання підлітків є поєднання музичного виховання з естетичною сутністю музичного мистецтва. Важливо зауважити, що інтеграція різних компонентів музичного і естетичного виховання, базована на їх тісній взаємодії, має значний вплив на формування духовної культури дітей та молоді в Україні. Застосування принципів та методів музичної педагогіки сприяє досягненню оптимального впливу естетичної сутності музичного мистецтва на розвиток особистості дитини.

Музично-естетичне виховання досліджується вченими з двох головних аспектів. По-перше, як наслідок впливу системи, яка регулюється державними стандартами відносно певної освітньої системи. По-друге, враховуючи, що результатом музично-естетичного виховання є формування особистості, то цей результат включає в себе музично-естетичний досвід, що складається з особистісних якостей, музичних знань, навичок, ціннісних орієнтацій, світогляду та музично-творчої діяльності.

Поняття «музично-естетичне виховання» розглядається дослідниками в декількох аспектах:

Як складова духовного розвитку людини, спрямована на формування її художньо-емоційної сфери та розвиток естетичного сприймання навколишньої дійсності у процесі формування особистості.

Як засіб розвитку музичних здібностей, який сприяє свідомому сприйманню творів музичного мистецтва, формуванню здатності до критичного ставлення до музичних явищ, а також розповсюдженню впливу музики на процеси міжособистісного спілкування, поліпшення побуту та збереження та розвитку національних музичних традицій.

Як спеціально організований і цілеспрямований процес, спрямований на формування музичних якостей і музично-естетичної свідомості.

Музично-естетичне виховання охоплює процес формування у особистості музично-естетичної свідомості, розвитку її системи музичних здібностей і навичок у музично-творчій діяльності. Цей процес реалізується через створення спеціального музично-естетичного середовища, педагогічну діяльність вчителів, які забезпечують виховний вплив музичних явищ, і створення умов для самостійної музично-творчої діяльності особистості.

1.2. Чинники впливу на сучасні музичні уподобання підлітків

В сучасних умовах, коли зростає негативний вплив засобів масової інформації на духовний розвиток молодого покоління, та водночас втрачається позитивний вплив сімейного виховання, ми спостерігаємо з'явлення нового покоління молодих людей, які проявляють нещирі почуття, високий прагматизм та жорстку детермінацію в своїх переконаннях і примітивні утилітарні потреби.

Негативні чинники, які викликають катастрофічний процес руйнування духовності, обмежують виховні можливості педагогічних установ на різних рівнях. В системі художніх пристрастей сучасних підлітків переважає музика, яка має значуще впливове значення у формуванні високорозвинутої творчої особистості.

Діти засвоюють інформацію швидше та глибше, ніж дорослі, і це відбувається несвідомо, не супроводжуючи їхню адаптацію до змін в інформаційному середовищі суспільства. Те, що може здаватися не дуже важливим для дорослих, набуває суттєвої і значущої ролі для дітей. Підліток, маючи бажання спілкуватися з однолітками і прагнення долати виклики в їхньому середовищі, не завжди в змозі розуміти та досягти всю складність та суперечливість явищ і норм суспільства своїм ще незрілим розумом.

Дитина, користуючись безпосереднім особистим досвідом спілкування і спостереження, приймає або відкидає канони і норми моралі. На початковому етапі її життя вона розрізняє "добре" і "погане" на основі своїх фізіологічних реакцій. Однак у процесі онтогенезу, через розвиток, дитина починає відрізняти правильні та неправильні форми поведінки. Це відбувається завдяки позитивним або негативним відгукам людей і оточення, які відіграють важливу роль у її соціальному та моральному розвитку. [4: 13].

За характеристикою науковців, підлітковий вік може бути найкоротшим періодом в астрономічному вимірі часу, але водночас це великий етап у

розвитку особистості. У сучасному інформаційному суспільстві підлітки дедалі більше прагнуть стати дорослими і отримати певний соціальний статус і матеріальний достаток. Вони часто стають жертвами впливу спонукальної реклами, яка впливає на їхні потреби, і піддаються маніпуляціям щодо свідомості та інших аспектів. Сучасний "підлітковий бізнес" не завжди спрямований на вирішення проблем підлітків, і, насправді, може поневолювати їхню свідомість. [4].

У цей період дитина починає переосмислювати свої стосунки з батьками, що проявляється в послідовному відчуженні від родинного оточення. Її бажання розвивати власну особистість породжує потребу у незалежності. Проте, підліток ще не завжди може об'єктивно оцінювати себе, тому він шукає визнання серед однолітків. Групи підлітків стають основним оточенням, яке впливає на цінності та смаки дитини. [3: 345].

Наукові дослідження свідчать про те, що рівень освіти, місце проживання, приналежність до певного неформального угруповання та статеві відмінності істотно впливають на інтереси підлітків, включаючи їхні музичні уподобання. Потреба підлітків у спілкуванні часто задовольняється через спільні музичні інтереси. Це призводить до того, що школярі, які входять до певного неформального угруповання, часто мають подібні музичні смаки.

Бажання бути прийнятим до групи сверстників і уникнути ізоляції створює значний тиск на вибір музичних уподобань підлітків, призводячи до того, що той, хто не поділяє музичних інтересів конкретної групи, може вважатися «чужинцем». Це може спричинити нивелювання особистих різниць у музичних смаках. Важливо відзначити, що підліток не завжди обирає музику самостійно, але він може бути визначений музичними перевагами групи, до якої він бажає належати.

При цьому, не завжди музика, яка є популярною серед підлітків, може бути охарактеризована як «повноцінна» у художньому розумінні. Це викликає

питання про те, чому саме такі музичні напрями знаходять великий попит серед підліткової аудиторії.

По-перше, на уроках мистецтва, які призначені для формування високого естетичного смаку, діти можуть вивчати найкращі музичні твори класичної, народної і сучасної естрадної музики. Проте, через обмежений час, виділений для уроків музики, вчитель може лише ознайомити з музичними еталонами. Також важливо, щоб учні мали бажання і готовність зрозуміти і оцінити запропоновані музичні твори.

Засоби масової інформації та навколишнє музичне середовище часто надають перевагу легким, примітивним, розважальним музичним шаблонам, які не вимагають великих емоційних або інтелектуальних зусиль і легко засвоюються підлітками. Навіть батьки можуть розглядати уроки мистецтва як несерйозні і неважливі, сприймаючи їх як чисту розвагу, що негативно впливає на сприйняття цих уроків підлітками.

Це ставлення може призвести до того, що діти сприймають музику як несерйозну галузь, і це відбивається на їхньому ставленні до уроків музики в школі. Ця недооцінка важливості музики як предмету може негативно вплинути на розвиток дітей, які лише починають розуміти складну систему соціальних відносин у суспільстві.

Важливо підкреслити значущість музики в розвитку підлітків, як важливого аспекту формування естетичного смаку, творчого мислення та соціальної адаптації. Інші члени суспільства, а також музиканти розуміють важливість музики, і важливо зробити це зрозумілим для батьків і дітей, щоб підвищити статус уроків музики в освітній системі.

По-друге, важливий вплив на формування музичних уподобань підлітків має характер музичних смаків, які панують в їх родинному оточенні. Приналежність сім'ї до певного соціального прошарку визначає характер музичних уподобань, якість музики, яку слухають батьки, та ступінь їхньої

зацікавленості музикою. Ми можемо говорити про високий рівень музично-естетичної культури батьків лише тоді, коли їхнє сприйняття музики не обмежується лише емоційною реакцією, а включає в себе розуміння художнього змісту конкретного музичного твору і розглядає його як важливе суспільно-культурне явище.

Отже, музичний смак підлітка часто формується через звичаї та уподобання, які він бачить у своїй родині. Батьки можуть відігравати важливу роль у формуванні музичних інтересів своїх дітей, якщо вони підтримують високу музичну культуру і розуміють важливість музики як художньої форми вираження.

Так, відсутність усвідомленого музичного сприймання може свідчити про низький або початковий рівень розвитку художніх смаків і музичної освіченості як у самих дітей, так і у їхніх батьків. Усвідомлене музичне сприймання передбачає здатність аналізувати, розуміти і цінувати музику як форму мистецтва, а не просто як звуковий фон або розважальний елемент. Розвиток музичної освіченості може вимагати активної освітньої роботи та сприяння з боку батьків і вчителів. [6]. Прагнення до незалежності від батьків є характерною особливістю підліткового віку, і це впливає на багато аспектів життя, включаючи музичні уподобання. У цьому віці підлітки намагаються відокремитися не тільки від своїх батьків, але і від дитинства загалом, відчужуючись від деяких аспектів своєї минулої дитини.

Це відчуження може приймати різні форми, включаючи відмову від спільних музичних смаків батьків. Підлітки можуть обирати музику, яка відрізняється від музичних уподобань їхніх батьків, як спробу вираження своєї індивідуальності та незалежності. Це один зі способів для них показати, що вони стають самостійними особистостями.

Такий процес є нормальним в підлітковому розвитку і допомагає молоді встановити власний ідентичний стиль та смаки. У майбутньому, після

підліткового віку, їхні музичні уподобання можуть знову змінитися або розширитися.

За висновками Уінфріда, коли батьки примушують дітей підкорятися їхнім власним музичним уподобанням, то формується негативна установка, яку пізніше важко змінити. Прагнення підлітків бути прийнятими серед дорослих активно використовується в масових медіа. Відомо, що підлітки на початковому етапі розвитку сексуальності виявляють певну недиференційованість і високу чутливість. Підліток може легко відчувати сексуальне підвищення під впливом фільмів або інших візуальних засобів, розповідей про сексуальні дії однолітків або своїх власних фантазій. [3: 376]. Зрозуміло, що в такому контексті виникає внутрішній конфлікт між бажанням освоїти нові для себе форми поведінки і заборонами, які накладаються як зовнішніми (від батьків), так і внутрішніми (особистими табу). Наявність широкого доступу до засобів масової інформації і інтернету, спрямованого на підліткову аудиторію, сприяє поширенню серед дітей ідеї «безпечних» сексуальних відносин. У цьому контексті можна стверджувати, що підлітки з недостатньо розвиненим почуттям моральних обмежень, бездуховні та інфантильні, хоч і фізично дорослі, але не здатні знайти несексуальний спосіб виразити свою енергію, найбільше піддаються сексуальним провокаціям з боку засобів масової інформації. У цьому контексті, музичний шоу-бізнес, який безпосередньо залежить від засобів масової інформації, виробляє штучний музичний продукт, який, з точки зору музичної цінності, не сприяє розвитку естетичного смаку, а лише спрямований на «відпрацювання» вкладених коштів.

Культ оголеного тіла не лише не втрачає своєї актуальності, але й залишається одним із привабливих елементів комерційних музичних проєктів, спрямованих на молодий аудиторію. При цьому, музика, голос та загалом якість виконання стають на другий план. Яскравість зовнішньої привабливості

відволікає увагу підлітка від музичного сприйняття, і дитина, спостерігаючи за рухами зірок, потрапляє в стан ейфорії, перестаючи сприймати текст і музику.

Підліток, знаходячись на початковому етапі статевого розвитку і не встигаючи повністю зрозуміти ці зміни, може виражати агресію або відчуття незручності у відношенні до цих виконавців.

Отже, дитина стає залежною від тих емоційних станів, які викликаються певними музичними «шедеврами».

Бажання копіювати свого кумира змушує підлітка асоціювати себе з ним, а дитина копіює стиль співання та асимілює репертуар, який не відповідає її власному життєвому досвіду та потребам в її віці. Це видно у її перших музичних виступах (зазвичай на гітарі у дворі) перед своїми ровесниками. Такі імпровізаційні «концерти» мають обмежений репертуар, що найчастіше висловлює бажання мати виділитися, або привернути до себе увагу.

Існує багато музичних каналів та радіостанцій, які створюють програми для підлітків, проте тільки деякі з них піддаються належному редагуванню і цензурі.

Мас-медіа використовують різноманітні стратегії для маніпулювання музичними смаками підлітків. Однією з основних технік є акцент на певних артистах чи жанрах, які вигідні для виробників контенту чи рекламодавців. Це може призводити до створення штучних трендів та популярності навколо конкретних музичних виконавців.

Крім того, велика увага приділяється візуальному аспекту музичного контенту. Відео-кліпи та образи артистів піддаються ретельному маркетинговому аналізу, з метою створення образів, які приваблюють та легко впізнавані для молодіжної аудиторії.

Також, мас-медіа часто створюють штучних «зірок» або підсилюють популярність існуючих, вкладаючи великі фінансові ресурси у їх просування та рекламу. Це дозволяє впливовим структурам керувати тим, яка музика отримує

більше уваги та ресурсів, змушуючи підлітків сприймати певний музичний контент як «модний» чи «потрібний».

Якість музичної продукції стала надзвичайно різноманітною. Підлітки, ще не визначивши своїх чітких музичних уподобань та не маючи значного досвіду в музичному світі, часто виявляють бажання взяти участь у подібних програмах. Пастка бажання стати зіркою миттєво, не маючи відповідної підготовки, приваблює багатьох дітей.

Сьогодні важливіше мати бажання, ніж професійну музичну освіту - будь-хто, хто має гроші, може співати, що часто заміняє якість і професіоналізм у музиці.

Дилетантство заповнило ефірний простір, і продовжує псувати художній смак підлітків. Друковані видання акцентують увагу на рейтингах найбільш успішних, багатих та красивих музичних виконавців, з відношенням до музики як "мало важливої" складової. Підлітки поглинають цю поверхневність зовнішніх аспектів і звільнюються від уваги до справжньої якості музичної продукції, яка часто працює на комерційній основі. Важливим стає, як виконавець виглядає, а не те, яку музику він представляє.

Як вже відзначалося вище, прагнення підлітків бути рівними дорослим підсилюється у засобах масової інформації, і це сприяє створенню попиту на будь-який музичний продукт, навіть якщо він не має високої якості. Комерційний шоу-бізнес використовує цей підхід, пригнічуючи свідомість підлітка та використовуючи яскраві прийоми для залучення уваги, що призводить до відсунення акцентів від змісту на зовнішність.

Такий фокус на зовнішній привабливості та відсутність музичного вміння у цих проектах гальмує розвиток музичного смаку підлітків, підмінюючи справжні цінності фальшивою «позитивністю», псевдо-сексуальністю і вульгарністю.

У неформальних підліткових групах виникає своєрідний сленг або аргю - це жаргонні слова або вирази, які зазвичай вживаються людьми з певних професійних, соціальних чи вікових груп. Підлітки використовують сленг у школі, у спортивних групах, на вулиці та в межах неформальних груп, щоб виразити приналежність до свого соціального середовища і виражати свою ідентичність. Використання сленгу допомагає підліткам встановлювати зв'язок з однолітками та підтримувати внутрішню спільноту. [3: 367].

Зміст молодіжного «сленгового словника» часто базується на текстах пісень, які виконують їх улюблені виконавці. Підлітки часто використовують ці поетичні "шедеври", навіть не задумуючись над їх значенням. Мозок дитини припиняє ретельно аналізувати музичний контент і приймає лише яскравий, емоційно заряджений аудіальний потік. Підліток просто звикає до своєрідного низькорівневого «фонового опромінення», яке не вимагає інтелектуальних зусиль для сприйняття музики. Зрозуміло, що неосвічений слухач зазвичай фокусується на "зовнішньому шарі" музичного твору, тоді як для розуміння глибини музики потрібно розвинути музичні здібності. [5].

Цікавинкою є вивчення, проведене сучасними вченими, які порівняли популярні мелодії та твори протягом різних періодів, охоплюючи як віки, так і десятиріччя. Висновок, полягає в тому, що в порівнянні з попередніми сторіччями, музика популярних жанрів останніх десятиріч ХХ сторіччя є найбільш простою, використовуючи обмежену мову та відзначається багаторазовими неваріативними повтореннями простих мелодичних, гармонійних та ритмічних формул.

Вчені не відкидають істинних музичних досягнень, що виникли протягом цього періоду. Однак підкреслюють, що їхня популярність обмежена вузьким колом слухачів. Таким чином, з одного боку, попит на низькоякісну продукцію сприяє її поширенню, а з іншого боку, розповсюдження музичного контенту

низької якості уповільнює розвиток молодого покоління та гальмує формування художнього смаку.

Слід відзначити популярні діапазони музичних частот серед підлітків. Музика, яка має переважання низьких частот, є особливо популярною серед дітей цього віку. Завдяки своєму експресивному характеру та ритмам, що закликають до руху, ця музика дозволяє підлітку легко включитися в заданий ритм та виразити свої емоції через тілесні рухи, навіть якщо вони ще не повністю свідомі..

1.3. Вплив музики на формування смаків та особистісного розвитку підлітків

Проблеми сучасного художньо-естетичного виховання учнів підліткового віку представляють собою один із ключових аспектів для досягнення гармонійного розвитку особистості. Естетичне виховання відзначається особливим впливом на формування духовно-моральних якостей особистості, виступаючи фундаментальним засобом у цьому процесі. Аналіз наукової літератури з питань естетичного виховання дозволяє зробити висновок, що існують різні підходи до розкриття сутності терміну «естетичне виховання». Різноманітні тлумачення цього поняття обумовлені багатогранністю самого процесу.

Поняття «естетичне виховання» тісно пов'язане з терміном "естетика", який походить від грецького слова «естезис» - почуттєвий. Це слово було введено німецьким теоретиком мистецтва Олександром Готлібом Баумгартеном для назви певної науки. На той час естетика стала окремою галуззю наукових знань. Варто зауважити, що сама естетика зародилася набагато раніше, й її

витоки належать сивій давнині. Вже на початку цивілізації людство розвинуло здатність відчувати красу.

У «Короткому словнику з естетики» поняття «естетичне виховання» розглядається як система цілеспрямованого формування особистості, здатної сприймати, оцінювати та усвідомлювати естетичне в житті, природі, мистецтві. Це також включає в себе здатність жити та перетворювати світ за законами краси.

Естетичне виховання визначається як важлива складова виховного процесу, яка на пряму спрямована на формування здатності до художньо-естетичного сприйняття навколишньої дійсності у всіх сферах діяльності людини. Це охоплює вміння керуватися естетичними цінностями, які визначені культурою. Максименко С. підкреслює, що мета естетичного виховання залежить від розвитку естетичної активності особистості у художній діяльності та, в першу чергу, в практиці життя. Це стосується відношення людини до природи, інших людей, до самої себе, звичаїв, форм поведінки, а також до світу речей, що оточують людину, і мистецтва.

Істотні трансформації в сучасній соціокультурній сфері суспільства вимагають того, щоб підростаюче покоління було орієнтоване на естетичне освоєння світу, розглядане як основа його успішної соціалізації. Естетичне виховання націлене на формування художньо-естетичної культури особистості, яка проявляється у розвитку всіх аспектів естетичної свідомості (почуттів, поглядів, переживань, оцінок, смаків, потреб та ідеалів).

Однією з ключових особливостей сучасної школи є стала та глибока увага до аспектів естетичного виховання та включення молоді в світ мистецтва та краси оточуючого середовища. Протягом останніх десятиліть зростає важливість естетичного виховання, що відзначається в документах Міністерства освіти і науки України. Нині кожен педагог розуміє, що важливість пробудження творчих сил і здібностей становить ключову передумову для

розвитку кожної особи та суспільства в цілому. Естетичне виховання, зі всією своєю різноманітністю, виступає як один із факторів такого розвитку. Духовно-моральні основи існування в сучасному суспільстві переглядаються з урахуванням зміни соціально-економічних і політичних умов.

Суспільство акцентує увагу на мистецтві, розуміючи необхідність гуманізації. Хоча актуальність проблем виховання молодого покоління є очевидною для всіх, естетичному розвитку ще не відводиться відповідна увага. Головними завданнями повинні стати поліпшення мистецької освіти та естетичного виховання учнів; розвиток почуття прекрасного, формування високих естетичних смаків, умінь розуміти і цінувати твори мистецтва, пам'ятки історії та архітектури, красу та розмаїття рідної природи. Найкращим шляхом досягнення цих цілей є використання можливостей кожного навчального предмета, зокрема музичного мистецтва, яке має значну пізнавальну і виховну силу.

Освічуючи дітей у галузі наукових знань, такої як естетика, педагоги спрямовують їх на цілісне сприйняття навколишнього світу, формують естетичний смак та розвивають здатність до емпатії. Це вчить дітей переживати і співпереживати, а також асоціювати культурні цінності у своєму житті з естетичними ідеалами.

Сучасні проблеми в економічному, соціальному та духовному житті суспільства вносять свої корективи у педагогічні цілі, завдання та методи. На сьогоднішній день існує велика кількість наукових педагогічних досліджень і праць, які освітлюють сучасні проблеми художньо-естетичного виховання учнів підліткового віку у контексті вищезазначених суспільних викликів.

Підлітковий період вивчається у сфері освіти та психології досить амбівалентно. З одного боку, характеристичні негативні явища, такі як дисгармонія в перебудові організму, складність в періоді статевого дозрівання, нестабільність, вияви нігілізму та прояви невмотивованої поведінки. З іншого

боку, відзначається появою позитивних рис: відносини з оточуючим світом стають більш різноманітними та насиченими; виявляється виразна пластичність та сенситивність до соціального розвитку; зростає самостійність, схильність до самоаналізу та самокритики; формується потреба в особистісному самовизначенні, що є ключовим для переходу в юнацький вік.

Основною сферою активності для учнів підліткового віку є взаємодія, що виявляється у встановленні відносин з ровесниками на основі конкретних моральних норм, які впливають на їхню поведінку.

Відмінності в підході до людей помітні у підлітків порівняно з молодшими школярами. Вони починають аналізувати людей, визначаючи їхні сильні та слабкі сторони, і проводять певні порівняння з собою. Важливим аспектом у їхньому розвитку є формування самосвідомості та потреби розуміти себе як індивіда. Вони проявляють інтерес до власної особистості, виражають потребу в самооцінці та активно займаються самовихованням через критичний підхід до власної особистості.

Підлітки виявляють інтерес до моральних та естетичних якостей оточуючих їх людей та норм їхньої поведінки. Цей інтерес призводить до формування морально-естетичних ідеалів у підлітковому віці. Їхні ідеали є емоційно забарвленими, внутрішньо прийнятими образами, які регулюють їх власну поведінку та служать критерієм оцінки поведінки інших людей. У цих ідеалах етичні та естетичні уявлення про ідеальну особистість тісно взаємодіють, утворюючи єдине цілісне уявлення.

Суть ідеалів підлітків визначається їх зацікавленістю у героїчних постатях - особистостях, які мають незвичайну долю, проявляють мужність, рішучість і силу волі, активно працюють над досягненням своїх цілей, подоланням труднощів і перешкод.

У період підліткової шкільної вікової категорії естетичні відчуття поступово набувають нового якісного характеру. Власні переживання стають

більш інтенсивними та насиченими змістом, відіграючи значущу роль у процесі естетичного виховання.

Для даного вікового етапу характерним є розвиток пізнавальних інтересів та інтелекту. Здібності до абстрагування та аналізу власної думки у підлітків проявляються більш виразно, розвивається нестандартний підхід до вже відомих питань. Учні цікавляться явищами дійсності не лише як такими, але й у контексті їхнього особистого ставлення до них.

Сприймання характеризується цілеспрямованістю, продовженою увагою, смисловою пам'яттю, і розвиваються теоретичне мислення та уява. Виявляється попередній музичний досвід, і зростає важливість знань у музичному сприйманні. Прагнення до предметно-образного тлумачення творів і осмислення різноманітних засобів музичної виразності стає більш вираженим, що веде до усвідомлення їх зв'язків із змістом музики.

Здатність утримувати увагу на абстрагованому та логічно організованому матеріалі, яка розвивається у цьому віці, стає передумовою для стійкості музичного сприймання, що дозволяє зрозуміти більш складні твори.

У той же час сприймання підлітків зберігає основні риси, які притаманні сприйманню молодших школярів. Це стосується, передусім, сенсомоторного характеру сприймання, реакції на масивність і динаміку звучання, темп і регістр, темброву палітру музики і загальний тонус звучання. Зберігаються також реакції на розповідний і запитальний характер музичного висловлювання, а також на ніжність і різкість, м'якість і жорсткість, польотність і дзвінкість, ліричну наповненість чи металічну сухість звучання.

Аналогічно до молодших школярів, сприймання підлітків є тісно пов'язаним з руховими переживаннями, такими як ритмічний рух та спів. Вони приваблюються ритмізованою та мальовничою музикою, що відповідає їхнім потребам у активних виявах. Емоційні аспекти сприймання підсилюються бажанням зрозуміти, що виражає музика і який її смисл. Вони в змозі

повноцінно визначити емоційний розвиток музики, надати образне пояснення, а завдяки своїй спостережливості виділяти окремі деталі музичної мови та відтінки виконання.

Учні починають усвідомлювати специфіку музичної виразності, таку як мелодика, ритмічна організація та інтонаційний розвиток, як ключовий компонент музичного звучання. На відміну від молодших школярів, вони стають здатними сприймати мелодію як вираз суб'єктивного людського начала, щось близьке їх власним інтонаційним навичкам і можливостям. Фонові пласти музики вони пов'язують з образами зовнішнього оточення та середовища.

Учні підліткового віку мають здатність сприймати значно більш складну музику порівняно з молодшими школярами. Вплив соціокультурного середовища відзначається накопиченням певного запасу слухацьких вражень, асоціацій та образів, які становлять семантичну основу музики та сприяють її розумінню. Проте, деяким учням притаманна поверховість естетичного сприйняття складної музики, що виявляється у фрагментарності вражень. Це може призводити до того, що окремі музичні конструкції сприймаються поза контекстом твору. Такий фрагментарний підхід може викликати неадекватні враження та порушення цілісності суб'єктивного образу.

Соціологічні дослідження свідчать, що музика дедалі більше стає лідером серед художніх інтересів підлітків і виходить на перше місце за обсягом "споживання". Однак це призводить до складних суперечностей у сприйнятті музики. Основною з них є однобічна орієнтація більшості школярів на естрадно-розважальну музику. Розвиток звукотехніки глибоко проникає в сферу побуту та дозвілля учнів, сприяючи формуванню поверхового споживацького типу музичної культури.

Необхідно враховувати, що усвідомлення життєвої важливості знань є ключовим мотивом діяльності учнів. Збільшення їхнього інтересу до змісту предмета сприяє формуванню позитивного ставлення до музичної діяльності.

Розуміння громадського значення цієї діяльності сприяє розвитку художньо-пізнавальних мотивів учіння. Таким чином, вчителю музичного мистецтва важливо приділяти постійну увагу формуванню мотивації учнів.

Важливо формувати у учнів розуміння нерозривного зв'язку музики з їхнім життям та допомагати їм усвідомити, що без музики людське життя стає біднішим, неповноцінним і менш насиченим.

Розділ навчальних предметів на "цікаві" та "нецікаві" в багатьох випадках визначається якістю викладання та особистими інтересами підлітка. Поділ уроків на "потрібні" та "непотрібні" пов'язаний із формуванням професійних намірів. Ставлення учня-підлітка до навчання може погіршуватися, особливо у випадку відсутності чітко виражених музичних здібностей.

Підліток виявляє особливу чутливість до оцінювання з боку вчителів. Зниження інтересу до навчання може виникнути, якщо вчителі виявляють нетактовність чи неправильно оцінюють знання учнів, демотивуючи їх успіхи або завищуючи вимоги до інших.

У цього віку учні особливо прагнуть до популярності. Якщо цей аспект не враховувати в навчальній роботі, це прагнення може виявитися у вчинках, що виходять за межі дозволеного чи пристойного.

У старших підлітків чітко проявляється бажання до самовиховання, яке вже не тільки служить засобом самоствердження в класі, але має важливе значення саме по собі. Важливо використовувати цю вікову особливість для залучення учнів до музики. Якщо їм стане зрозуміло, що музика призначена не лише для розваг, але передусім для вдосконалення та прикрашення життя людини, виникає сприятлива можливість використовувати музику як джерело виховання і самовиховання підлітків.

У підлітковому віці особливо значущими стають можливості художньо-естетичного виховання учнів, оскільки в цей період відбувається помітний спад інтересу до мистецтва в загальній системі інтересів школяра. В центрі уваги

молодої людини виявляються проблеми практичного життя, формування системи цінностей і принципів поведінки, які можуть виявитися корисними у реальному світі. Одночасно мистецтво виконує особливу роль, впливаючи на душу молодого людини і надаючи відповіді на хвилюючі її життєві питання через художні твори. Мистецтво розширює сферу спілкування учнів, впливає на їх духовні почуття і сприяє формуванню громадянської та моральної самосвідомості [5, с. 88]. З цим пов'язана закономірна перебудова художніх інтересів молодих людей, зокрема виникає особливий інтерес до творів, присвячених темам кохання, взаємин між чоловіком і жінкою, та моральним проблемам.

Формування естетичних уявлень, понять і смаків учнів представляє собою важке педагогічне завдання. Найпростіші естетичні уявлення та судження виникають ще в початкових класах. Проте основна робота в цьому напрямку відбувається з учнями підліткового віку і старшими школярами, які вже володіють необхідними здібностями до глибшого розуміння мистецтва і розвиненим почуттям переживання прекрасного.

Важливо в підлітковому віці збагатити учнів уявленнями про художні засоби передачі настрою людини, які використовуються в літературі, музиці та образотворчому мистецтві. Вчителю слід активно впливати на їхню сприйнятливості до виразних засобів та мистецької техніки, сприяючи розвитку їхнього художнього розуміння. Такий підхід допомагає підліткам не лише розширити свої естетичні горизонти, але й розвивати здатність аналізу та осмислення художніх творів у різних сферах мистецтва.

У пізнанні художніх засобів зображення дійсності в мистецтві велике значення має осмислення та засвоєння учнями таких понять, як композиція твору, його сюжет, фабула, художній образ, епітет, метафора, порівняння, мінор та мажор в музиці і так далі. Останнім часом в шкільній практиці з метою розвитку естетичних суджень та поглиблення естетичних поглядів широко

використовується методичний прийом, який полягає в спонуканні учнів висловлювати своє ставлення до досліджуваних художніх творів. У старших класах також практикується написання творів, усне і письмове рецензування творів літератури, музики, театральних постановок, кінофільмів і художніх виставок.

З огляду на важливість естетичного виховання і розвитку художніх уявлень, понять і суджень важливо акцентувати увагу на роботі з осмисленням учнями зв'язку, який існує між різними видами мистецтва у відображенні життєвих явищ. Таким чином, на уроках музичного мистецтва корисно використовувати твори літератури та візуального мистецтва для більш глибокого розуміння і апробації зв'язків між різними художніми формами.

Проблема формування повноцінних художніх смаків учнів є актуальною в шкільній практиці, особливо в контексті оцінки сучасних художніх тенденцій і відмінностей між класикою та модернізмом. Для подолання цієї проблеми можна використовувати різні педагогічні підходи та методи. Одним з ключових чинників успішного естетичного розвитку учнів є багатство сенсорної культури, також важливе значення має уміння мислити образами та емоційна реакція на естетичні цінності.

Важливо враховувати індивідуальні особливості учнів, їхніх смакових уподобань та власного сприйняття мистецтва. Відкритий діалог з учнями, обговорення та порівняння різних художніх творів можуть допомогти висвітлити різноманітні аспекти мистецтва і визначити, що саме вони цінують у творах мистецтва.

Також важливо розвивати творчий потенціал учнів, надаючи їм можливість виражати власні естетичні уподобання через творчі завдання та проекти. Робота з різноманітними художніми матеріалами, відвідування художніх заходів та взаємодія з професіоналами у галузі мистецтва також можуть сприяти розвитку естетичних смаків учнів.

Загалом, естетичне виховання грає важливу роль у формуванні творчого потенціалу особистості, сприяючи розвитку різних аспектів її особистісного росту.

Так, стійкі моральні уявлення та поняття важливі для правильної оцінки естетичних якостей творів мистецтва та життєвих явищ. Естетичне сприймання тісно пов'язане з моральними цінностями, які формуються в особистості. Однією з передумов естетичного розвитку є розуміння і внутрішнє усвідомлення етичних норм та принципів.

Стійкі моральні уявлення можуть впливати на те, як учні сприймають та оцінюють твори мистецтва. Вони можуть слугувати своєрідним фільтром, через який учні розглядають мистецтво, визначаючи, наскільки ці твори відповідають їхнім моральним переконанням і цінностям.

Моральні уявлення також можуть впливати на творчий вибір та власну творчість учнів. Вони можуть визначати, на які теми чи проблеми учні звертають увагу в своїх творах, чи обирають морально значущі сюжети.

Освіта в галузі етики і моралі може допомагати у формуванні стійких моральних уявлень та понять у школярів, що, в свою чергу, впливатиме на їхні естетичні смаки та сприйняття мистецтва.

Висновки до I розділу

У цьому розділі розглянуто та проаналізовано ключові теоретичні аспекти, пов'язані із вихованням музично-естетичних смаків у підлітків.

Дослідження теоретичних основ виховання музично-естетичних смаків у підлітків виокремлює важливі аспекти, які визначають формування та розвиток музичних смаків у цьому важливому періоді особистісного зростання.

Систематизація різноманітних чинників, що впливають на музичні уподобання підлітків, виявила значущі культурні, соціальні та технологічні

впливи. Особлива увага приділена вивченню впливу музики на формування смаків та особистісного розвитку підлітків.

Музично-естетичне виховання: поняття та значення.

Розуміння поняття "музично-естетичне виховання" стало визначальним елементом для встановлення зв'язку між навчанням та формуванням музичних смаків. Цей процес визначається не лише навчанням, але й створенням естетичного середовища, яке сприяє розвитку музичних смаків підлітків.

Чинники впливу на сучасні музичні уподобання підлітків.

Результати аналізу показали, що сучасні музичні уподобання підлітків формуються під впливом різноманітних чинників, таких як соціальна взаємодія, медіа та технологічні зміни. Ці фактори взаємодіють та визначають музичні вподобання, враховуючи різноманітні культурні впливи.

Вплив музики на формування смаків та особистісного розвитку підлітків.

Вивчення впливу музики на особистісний розвиток підлітків підкреслило значення музичного виховання у формуванні не лише смакових уподобань, але й емоційного та соціального розвитку. Музика є не лише розважальним аспектом, але і інструментом, що сприяє глибшому розумінню себе та навколишнього світу.

Висновки з цього розділу підкреслюють необхідність комплексного підходу до виховання музично-естетичних смаків підлітків. Порозуміння та урахування теоретичних аспектів дозволяє створити ефективні програми та методики, спрямовані на гармонійний розвиток особистості через музичну культуру.

Можемо констатувати, що вивчення особливостей музично-естетичних смаків у підлітків є ключовим аспектом розуміння їхньої культурно-музичної ідентичності та особистісного розвитку. Теоретичний аналіз цього питання дозволяє визначити та розібрати різноманітні фактори, що впливають на формування смаків у цьому важливому періоді життя:

- Етап становлення особистості: підлітковий вік є періодом становлення особистості, що визначається пошуком власного «я». У цьому контексті музичні уподобання стають не лише засобом вираження, але й шляхом відкриття своєї ідентичності. Вибір музики відображає прагнення підлітка знайти своє місце в світі та визначити свої цінності.

- Вплив оточення та соціальна взаємодія: отримання музичних смаків підлітка нерозривно пов'язане з впливом родини, друзів та соціального середовища загалом. Спільні музичні досвіди з оточенням визначають певні жанри та виконавців, які стають сенсорним ключем до розуміння індивідом своєї групи чи культурного середовища.

- Трансформація музичних трендів: застосування технологій та швидке поширення інформації роблять підлітків активними учасниками світової музичної культури. Музичні тренди швидко трансформуються, і підлітки, як гнучке та адаптивне покоління, активно асимілюють та перетворюють їх, власним чином формуючи свій унікальний музичний лексикон.

Роль емоційного відгуку: музика є потужним емоційним каталізатором, особливо в період підліткового емоційного зростання. Вибір музики може відображати певні емоційні стани, які підліток важливо переживає та виражає через музичний контекст.

Індивідуальність та різноманіття: зростаюча індивідуальність та бажання відрізнятись визначають різноманіття музичних вподобань серед підлітків. Становлення власного музичного стилю стає важливою частиною процесу самовизначення.

Цей теоретичний аналіз свідчить про велику різноманітність музично-естетичних смаків у підлітковому віці та визначає необхідність подальших досліджень, спрямованих на розуміння та підтримку цього важливого аспекту особистісного розвитку.

РОЗДІЛ II Використання української естрадної музики у вихованні музично-естетичних смаків підлітків

2.1 Роль української естрадної музики у педагогічному процесі

Розглядаючи етапи естетичного виховання на сучасному етапі, необхідно враховувати складні соціокультурні умови. У період змін, пов'язаних з процесами демократизації та відродження національної культури, цей процес пригальмовується економічною кризою, а культура адаптується до ринкових відносин.

В умовах сучасного суспільства, що розвивається, естетичне виховання стає особливою галуззю соціальної практики та унікальною соціально-естетичною діяльністю. Важливість цієї сфери зростає на фоні формування громадянського суспільства та нових художніх течій.

Музичне виховання через використання української естрадної пісні стає особливо актуальним у вітчизняній музичній педагогіці та освіті сьогодні. Це відбувається тому, що українська музична спадщина залишається в тіні, забута через популяризацію європейської класики минулого і сьогодення. Причиною цього є турботливе та активне просування своїх духовних цінностей за кордоном кураторами іноземних національних культур.

Шедеври української естради часто недооцінюються належним чином та не знаходять поваги від широкої аудиторії, що робить їх практично непомітними в світовій музичній спадщині. Втім, вони виконуються на високому рівні, є джерелом загальнолюдських цінностей та включаються до концептуальних програм.

Для подолання цієї проблеми важливо зробити українську пісню, цінність якої підтверджена виконавською та педагогічною практикою, основою навчального матеріалу у сучасній музичній підготовці в Україні. Аналіз

недавніх досліджень та публікацій свідчить про те, що проблема популяризації естрадної української пісні відзначається зростаючим інтересом серед сучасних музикознавців.

Сучасні дослідження, проведені такими вченими, як В. Бокоч, Н. Дермельова, О. Лобова, В. Матушенко, О. Ночовка, Н. Регеша, А. Шевченко, О. Яненко та інші, підкреслюють необхідність та можливості музичного виховання за допомогою української пісні в рамках сучасної музичної педагогіки та освіти.

В педагогічному контексті українська пісня виступає одним з найефективніших інструментів для формування професійно-педагогічного інтересу до музичної творчості серед майбутніх учителів музики. Вона сприяє розвитку музичних та співочих здібностей, а також духовного, культурного та музично-естетичного становлення студентів. Історія української пісні налічує вікові традиції і тісно пов'язана з розвитком музичного мистецтва і педагогіки.

Цікавою частиною в історії української пісні є ХХ століття, яке визначило, до певної міри, специфіку формування мистецько-освітнього простору на початку ХХІ століття. Використання української пісні як важливого елемента виховання молоді зазначали видатні українські мислителі, письменники та громадські діячі, такі як І. Котляревський, І. Огієнко, Г. Сковорода, Л. Українка, І. Франко, Т. Шевченко.

Відсутність перспектив використання української пісні в процесі музичної підготовки є небезпечною і свідчить про недооцінку вже випробуваних традицій. Сучасні артисти естради відчують велику відповідальність перед своїм народом, який прагне мати можливість вільно мислити, об'єктивно оцінювати ситуацію та бути освіченим у всіх аспектах життя. Спільною метою є будівництво справжньої, європейської, вільної та демократичної України.

Тому одним із аспектів цього процесу є вивчення української естради, її особливостей, завдань та шляхів розвитку. Розробка наукових завдань і підходів

до існування цілісного естрадного мистецтва визначається як важливий етап у будівництві сучасної культурної ідентичності.

Музична спадщина України представлена досить різноманітно та широко, охоплюючи різні періоди історії українського мистецтва. Ця спадщина виявляється настільки широкою та насиченою, що стає важливим ресурсом для музичної підготовки в класі естрадного співу. Ці видатні твори відзначаються глибоким ліризмом, простотою композиції та водночас високою мелодійністю, що сприяло їхньому еволюціонуванню до рівня національної спадщини.

Ці пісні вражають своєрідністю та вираженням широкого духовного шару культури народу в професійному контексті. Їх легко запам'ятовувати, вони вражають простою будовою та ліричним змістом, що становить важливу рису української народної пісні.

Великими представниками української естради стали твори таких композиторів, як В. Верменич, В. Івасюк, І. Карабиць, М. Мозговий, М. Скорик, М. Стецюн, Б. Фільц, І. Шамо, Б. Янівський та інші. Їхні пісні неодноразово виконувались не лише талановитими українськими співаками, а й за кордоном.

Дедалі більше ці твори сьогодні використовуються в музичній педагогіці. Важливим засновником сучасної української естрадної пісні є композитор Володимир Івасюк (1949–1979), який народився у місті Кіцмань та був сином відомого письменника М. Івасюка.

Пісні Володимира Івасюка завоювали серця людей різних вікових груп та зберігають свою популярність на телевізійних ефірах, в просторі Інтернету та на концертних естрадах й до сьогоднішнього часу. Зокрема, вражаючий виконавський захід в 2019 році став перемогою львів'янки Ольги Мухи в телепроєкті «Голос країни». Її вражаюче виконання пісні В. Івасюка «Я піду в далекі гори» визнане справжнім творчим досягненням.

Пісенні твори М. Мозгового мають значиму цінність у навчанні майбутніх артистів у естрадному класі через їхню здатність передавати національну

самобутність та традиції світового естрадно-пісенного мистецтва, а також українських народнопісенних джерел. Творчість Мозгового визначається полістилістичністю, поліжанровістю та різноманіттям художніх образів.

Основною жанровою основою пісень Мозгового для естрадного вокального мистецтва є лірична пісня. У цих композиціях автор виражає поетичне ставлення до змісту пісні, включаючи звернення до коханої, до матері, а також прославлення рідного краю. Деякі з його відомих творів, таких як «Зачаруй нас, любов», «На щастя, на долю», «Серце скрипки», «Тополинний край», «Ти пригадай», «Вперше», «Спомин», використовуються сучасними естрадними співаками та широко популярні в естрадному виконанні.

Пісня «Минає день, минає ніч», створена М. Мозговим на слова Ю. Рибчинського в 70-ті роки ХХ століття, може вважатися справжньою перлиною пісенного мистецтва. Це шедевр у жанрі ліричної пісні, що розповідає про нерозділене кохання героя.

Пісня є складною у виконанні і вимагає високого рівня володіння вокальною технікою. Для успішного виконання потрібен широкий діапазон голосу та наповнений тембрально верхній регістр. Виконавець повинен вільно володіти естрадними прийомами співу і мати вміння перевтілюватися з ліричного образу в драматичний. Найкращі інтерпретації цієї пісні представлені такими виконавцями, як І. Бобул, В. Павлик, О. Пономарьов, С. Ротару. Однак найбільш популярним і найавтентичнішим є виконання самим автором музики, М. Мозговим.

В. А. Бокоч та Н. Л. Регеш вказують на важливість включення народних пісень у репертуар естрадного виконавця. Фольклор виступає основою музичної культури кожного народу і володіє великою гнучкістю та можливістю творчого перетворення. Виконання фольклору вимагає великої уваги вокаліста до тембрального забарвлення.

Спів народних пісень, особливо а capella, вимагає концентрації на інтонаційній точності. Отримання образного змісту вимагає значних зусиль для передачі суті наповнення. Цікавим є підхід, коли спів українських народних пісень розглядається не лише як музичний матеріал, але і як одна з найбільш доступних форм вивчення історії, культури та звичаїв українського народу.

Роль українського народнопісенного матеріалу є особливо важливою в сучасних соціокультурних умовах. Він виступає носієм музичної своєрідності української культури і важливою складовою у контексті глобалізаційних процесів у світі. (1.156)

У процесі навчання естрадному співу, на жаль, здебільшого обходять увагою дуже красиві та унікальні солоспіви Б. Фільц, кількість яких перевищує п'ятдесят і які відзначаються особливою близькістю до творчості цієї відомої композиторки.

У вокальній творчості Б. Фільц, за висловом М. Загайкевича, особливо яскраво виражена унікальність її індивідуального музичного стилю, що характеризується щедрою мелодичністю, розумінням особливостей вокалу, а також вмінням стисло і емоційно концентровано розгортати музичну думку. Проте, як відзначається, не менш важливою складовою успіху є вдалений вибір поетичних творів, які лягли в основу вокальних композицій, а також прагнення глибоко проникнути в їх зміст, семантику образів і досягнення максимальної суглосності між словесними та музичними компонентами виразності [6, с. 234].

Українська пісня в музичній педагогіці та освіті виступає не лише як засіб навчання музики, але й як ефективний інструмент національного виховання. Вона сприяє формуванню патріотичного ставлення, розвитку рівня культури нації, національної свідомості та закладає основу для подальшого розвитку вітчизняної музичної освіти. Національна свідомість виражається через пам'ять про минуле, відчуття зв'язку з долею Батьківщини та ментальну, духовно-культурну спорідненість із власним народом.

Пісенна творчість українців також виконує важливу роль у естетичному вихованні. Для підростаючого покоління вибір звукової інформації визначає основу, опорну поетичну і музичну мову в його майбутньому свідомому мовному і музичному інтонуванні. Такий підхід допомагає не лише навчати музику, а й виховувати студента в душі національної культури та цінностей.

Українська пісня в процесі включення у співочну діяльність грає надзвичайно важливу роль, впливаючи не лише на розвиток музичних і співочих здібностей, але й на духовне, культурне та музично-естетичне становлення студентів. Оскільки українська пісня є ключовою складовою духовного, культурного та музично-естетичного розвитку студентів, вона стає необхідною частиною музичного виховання на сучасному етапі і відіграє суттєву роль у формуванні громадянської та національної свідомості.

Проте, складною і невирішеною залишається проблема вибору естрадного репертуару, який повинен відповідати жанровим вимогам естрадного виконання і водночас забезпечувати виховний вплив на внутрішній світ молодих вихованців, враховуючи їхні смаки та художні уподобання.

Ольга Анатоліївна Яненко вважає, що для освоєння вокально-виконавської майстерності української сучасної пісні в класі естрадного співу ключовим є виконавська інтерпретація та її специфіка. Цей підхід передбачає розуміння специфіки творчості конкретного композитора чи поета, а також знання жанрових та стильових особливостей української пісні.

Основні аспекти вокальної інтерпретації включають:

- Знання про творчість. Розуміння специфіки творчості композитора та поета, їхніх намірів та художніх завдань.
- Освоєння тексту. Уміння виявити сутність української пісні шляхом осмислення тексту, виявлення його образів та поетичної ідеї.
- Розуміння музичної виразності. Усвідомлення характерних рис музичної виразності пісні, зокрема взаємодії музики та слів.

- Технічні прийоми. Застосування необхідних вокальних технічних прийомів для досягнення виразності.
- Емоційний стан та акторська гра. Проява емоційного стану через тембр голосу та акторську гру, що допомагає створити відповідний образ.

Підхід О. А. Яненко спрямований на глибоке розуміння та втілення ідей та емоцій української пісні під час виконання, враховуючи всі її аспекти.

Так, специфікою інтерпретації сучасної української пісні дійсно є досягнення її сутності та емоційне різнобарв'я художнього образу через відповідні вокальні та артистичні прийоми. Цінність української пісні виявляється у передачі високих моральних цінностей, краси, мудрості, традиції пропагування найкращих почуттів людини.

Важливим фактором у визначенні цінності української пісні є також її роль у національному об'єднанні та вираженні духовності. Під час важливих історичних подій, таких як події на Майдані в Києві, українська музика стала символом єднання нації. Виступи відомих музикантів та співаків на Майдані, як Кузьма Скрябін, Олег Скрипка, Святослав Вакарчук, мали велике значення у зближенні та об'єднанні людей.

Голос Євгена Нищука, Народного артиста України, що виступав під час цих подій, став символом національної єдності. Такі моменти підкреслюють велике значення української естради в сучасному українському суспільстві.

Умовою популяризації естрадної української пісні у музичній підготовці підлітків є усвідомлення майбутніми професійними артистами та педагогами значущості не лише комерційного успіху, а й своєї ролі у розширенні художнього простору культури. Важливо, щоб вони розуміли, що їхній успіх може сприяти формуванню смаку в широкому колі слухачів і глядачів, що люблять та охоче відвідують естрадні концерти.

Коли успіх молодих артистів допомагає підвищенню художніх потреб глядачів, це може призвести до зростання інтересу до української естрадної

музики. Такий підхід сприяє розриву стереотипів та стереотипізації естрадної музики як мистецтва «другого сорту». Замість цього, естрадний артист може відчувати себе рівноправним із представниками інших галузей мистецтва, зокрема академічного.

Усвідомлення цієї ролі може сприяти підвищенню мотивації студентів до вивчення української пісні та розкриттю нових можливостей у духовному і художньому просторі.

Також згідно з поглядом Н. Дермельової ми поділяємо думку та визначаємо ключовою умовою те, що українська пісня має виступити як основний каталізатор у реформуванні розвитку майбутнього підростаючих поколінь України.

Цей процес входить у контекст оновлення освітніх систем та характеризується введенням нових стандартів вищої освіти, а також переглядом навчальних програм, змісту навчально-дидактичних матеріалів, підручників, форм, методів і технологій навчання. Ці зміни сприяють особистісному культурному розвитку українців [2, с. 186].

На сучасному етапі українська пісня часто знаходить своє вираження в автентичних виконаннях та різних обробках в рамках рокового або поп-напрямків. Це стає особливо актуальним на фестивалях, таких як «Країна мрій» (з 2004 р.), «Червона рута» (з 1989 р.), «Шешори» (з 2003 р.), а також у виконаннях гуртів, таких як «Воплі Водоплясова», «Мандри», «Тартак» та інші.

В різноманітних шоу та концертних програмах, які спрямовані на популяризацію вокальної майстерності, використання матеріалу української пісні виступає як джерело натхнення та своєрідне випробування для співаків. Це вимагає від них відповідного психологічного налаштування і здатності створювати цікаві інтерпретаційні версії з високою інтонаційною точністю.

Включення українських пісень у музичну підготовку естрадних співаків на сьогодні є актуальною тенденцією, яка збереже своє значення і в подальшій

перспективі розвитку музичної культури. Один із перспективних напрямків вивчення української пісні полягає в участі українських артистів у музичних проєктах національного рівня.

Сучасне міське населення, яке виявляє інтерес до естрадної музики, разом з розвитком технологій запису та радіомовлення, сприяє тісному зв'язку української естради з музичною індустрією. Зростання аудиторії веде до появи попиту на музичні продукти, а тенденції розвитку естрадного вокалу визначають створення розважальних проєктів, таких як «Голос», «Зірки в опері», «Народна зірка», «Суперзірка», «Україна має талант», «Фабрика зірок», «Х-фактор» і інші.

Ці вокальні талант-шоу, які часто базуються на західних форматах, стають популярними на вітчизняних телеканалах, вказуючи на високий рівень інтеграції України в світову видовищну культуру масового зразка [6, с. 86].

2.2. Вплив української естрадної музики на сучасну молодь

Вивчення процесу формування духовної сфери особистості підкреслює важливість ролі музичного мистецтва у системі естетичного виховання. Різноманітні наукові дослідження, що присвячені даній проблемі, свідчать про те, що сучасна музична творчість продовжує виконувати позитивну функцію у корекційному плані. Музика, індукуючи конкретні емоції у слухача, може прискорювати або зменшувати пульс, знеболювати біль, відволікати, сприяти засинанню, знімати втому та відновлювати бадьорість. Навіть при наявності

численних досліджень, ця тема залишається недостатньо розробленою і потребує подальших наукових розслідувань.

В сучасному контексті важливо розглядати проблему вивчення особливостей та закономірностей процесу сприйняття музичних творів та їх впливу на духовний і фізичний розвиток особистості, а також розглядати, яким чином ці впливи проникають у свідомість людини. Розв'язання цього питання прямо пов'язане із розумінням цілющих властивостей музики, яке може пояснюватися її відповідним впливом на підсвідомому рівні.

Аналізуючи різноманітні комплексні дослідження різностороннього впливу музики на психіку людини, приділяючи увагу позитивним аспектам її впливу на функціонування нервової, дихальної та системи кровообігу та активну роботу головного мозку. Вчені переконливо аргументували, що музичні твори, завдяки своїм характеристикам, можуть впливати на внутрішній світ людини, сприяючи звільненню від душевних турбулентностей і визначаючи нові перспективи у сучасних методах лікування психічних розладів (Абдуліна, 2004).

Українські вчені Т. Бойченко, Л. Ващенко і Г. Шанських розробили авторські музичні методики, які фокусуються на інтегральному та відокремленому використанні народної та фольклорної музики як ключового фактора у формуванні патріотичного та національного розвитку. Вони використовують ці методики як доповнення до інших дидактичних прийомів для підсилення позитивного впливу на цільові аспекти. Дослідники Д. Кемпбел і І. Мамайчук визначають музику як один із найефективніших видів корекційно-розвивального впливу на естетичний та духовний розвиток молодого покоління. М.Гончаренко та В.Горащук, вивчаючи музичні здоров'я збережувальні технології, відзначають, що саме музика володіє величезним розвивальним потенціалом та специфічними якостями, які можуть передати емоції та

переживання людського життя, надаючи їй глибокий емоційний зміст, який унікальний для мистецтва.

Музика виявляється важливою частиною духовного розвитку молодого покоління, співіснуючи з процесом естетизації. Цей аспект підкреслювали вже античні філософи. Універсальність специфічних властивостей музики полягає в її безпосередньому впливі на будь-яку особистість, незалежно від віку, статевих особливостей, соціального статусу, освіти чи віросповідання. За словами М.Когана, музика сьогодні відіграє значущу роль не лише в художній культурі, але й у суспільному житті та науці.

У сучасному культурному житті молоді музика займає важливе місце. Результати опитувань молоді свідчать, що вони віддають перевагу естрадно-розважальній музиці та музиці яку пропонують соціальні мережі. Академічна класика не користується такою популярністю. Невеличка частина слухає рок, останнім часом багато хто перейшов на українську та європейську сучасну музику. Однак багато з них розглядають музику як фон, а не як художній твір. У сучасних умовах важливо, щоб процес навчання музичних дисциплін був цілісним, синтезуючи духовні та наукові аспекти.

За допомогою музики можна виражати тонкі емоції, які неможливо виразити словами. Це відкриває можливість педагогові проникнути в усі куточки дитячого серця, і, таким чином, виховання стає повноцінним (Абдулина, 2004). Музика виступає ядром емоційної, естетичної, моральної та духовної культури молодого покоління.

Дослідники музичної творчості, такі як Л.Калуська та О.Ростовський, піднімають питання про підвищення популярності та зацікавленості українською народною музикою, фольклором та формуванням почуттів патріотизму та любові до національної творчості.

Використання музики в лікувальних цілях має своє коріння в доісторичній добі, коли вона була невід'ємною частиною релігійних та магічних обрядів.

Перші згадки про вплив музики на людину ми знаходимо в папірусах Древнього Єгипту, які були відкриті англійським археологом Пітрі у 1889 році. У цих давніх записах, що належать 1500 р. до н.е., описано, як музика впливає на відновлення організму людини, лікування безсоння, очищення розуму та гармонізацію душі, використовуючи її для лікування різних фізичних та психічних захворювань.

Результати численних досліджень підтверджують, що музика має вплив на емоційний стан людини. В Давній Греції освіту за допомогою музики вважали важливою, оскільки вірили, що вона різнобічно впливає на організм людини. Так, у Спарті, Фівах та Афінах активно підтримували навчання гри на авлосі та хорового співу. Давньогрецькі мислителі та діячі культури відзначали важливість музики, доповнюючи свої вірші грою на струнних інструментах. Наприклад, Платон, засновник філософської школи, підкреслював провідну роль музики у вихованні характеру особистості, стверджуючи, що без неї неможливо виховати добродесного, врівноваженого, добросовісного громадянина та патріота (Козир, 2004).

На сьогодні фахівці з дефектології надають поради батькам, чії діти мають проблеми із заїканням чи вимовою певних звуків, записати їх на хоровий спів. Це має сприяти нормалізації фізичного стану організму та підняттю настрою. Спів позитивно впливає на серцебиття, дихання та жестикуляцію.

Враховуючи те, що музика виявляється корисною для одужання від різних захворювань, розслаблення, подолання втоми та енергетичного збудження, вона сприяє поліпшенню функцій дихальної та систем кровообігу. Дослідження вказують на те, що класична музика має найбільший позитивний вплив на розвиток інтуїції особистості молодого покоління. Піфагор, один із перших вчених, зауважив лікувальний ефект музики, порівнюючи його з математикою, і вбачав гармонізацію організму в обох цих сферах. У Давній Греції відомий

лікар Гіппократ використовував музику для лікування безсоння та епілепсії (Пошетун, 2004).

Аристотель, визначаючи роль музики, стверджував, що її твори повинні сприяти трьом цілям – вихованню, очищенню та інтелектуальному розвитку. Багато сучасних думок діячів підтримують ідею, що приємна мелодія може сприяти зняттю стресу та поліпшенню психічного та фізичного стану людини. Також відзначено, що музичні твори можуть впливати на артеріальний тиск, згладжувати напругу та заспокоювати. Музика впливає на функціонування та розвиток різних аспектів людської психіки, фізіології, емоційного стану, волі, пам'яті, сприйняття, навчання, інтелекту та мовлення.

Мелодія може викликати різні емоції та думки, збуджувати або заспокоювати. Музика також активізує розумові здібності, сприяє працездатності та концентрації уваги. Зазначається, що вона допомагає молоді краще розуміти оточуючий світ, розвиває почуття краси в мистецтві, історію та фольклор свого народу, що робить музику особливим генератором ціннісного ставлення до світу (Лутаєнко, 1974). Таким чином, важливо вже з дитинства залучати молодь до музики, оскільки вона є ключем до розвитку ініціативи, самостійності та самовираження.

Слухання григоріанських співів або народної музики має велике значення, оскільки це, впливаючи на почуття та емоційний стан, за допомогою художніх образів, сприяє глибшому відчуттю та сповільненню дихання, а також заспокоєнню організму. Це сприяє розвитку здатності відчувати, активно сприймати та співпереживати твори мистецтва. Дослідження підтверджують, що звуки дзвонів, дзвіночків, духовний та церковний спів, органна музика також мають оздоровчий ефект, оскільки їхня лікувальна дія полягає в налагодженні вібрації хворих клітин організму.

Класична музика сприяє покращенню емоційного здоров'я і самопочуття. Важливо використовувати цілющий вплив музики для активізації розумових

здібностей учнів та студентів, а також для підвищення їхньої працездатності та концентрації. Звукові вібрації стимулюють кровообіг та емоційний тонус, а ритм активізує дихання та покращує вентиляцію легень.

Закордонні фахівці переконані, що будь-яка весела та легка мелодія є макростимулятором мозкової активності у дитини, що подальшим чином сприяє кращому засвоєнню мови та навичок читання. Вони вказують, що музика – це мистецтво, яке впливає на емоції не лише окремої особи, а й на суспільство в цілому, і кожен повинен розвивати в собі правильні музичні смаки та розуміння музики.

Сприймання музичного твору, особливо класичної музики, дійсно має свою унікальну специфіку і може позитивно впливати на фізичний та психічний стан особистості. У пацієнтів, які слухають класичну музику, зафіксовано зниження артеріального тиску, а також поліпшення емоційного стану, включаючи подолання депресивних станів, стресів, тривоги та переживань.

Класична музика є важливим елементом художнього досвіду та мудрості різних історичних поколінь. Вона охоплює як твори великих композиторів, так і найкращі зразки народної музичної творчості. Зазначається, що в музичній класиці виявляється багатство змісту, краса та досконалість форм, що робить її цінною для використання під час проходження державної практики.

Сучасне покоління молоді невіддільно відзначається великою різноманітністю музичних уподобань, і в основі цього розмаїття лежить сучасна естрадна музика. Цей напрямок став важливою складовою культурного досвіду молоді, але одночасно створює потребу усвідомленого розуміння музичного смаку та культурної грамотності.

Зростаюча популярність сучасної естрадної музики свідчить про значущість цього музичного напрямку у житті молоді. Широкий спектр стилів та виконавців, що представлений в естрадній музиці, дозволяє молоді обирати залежно від власних уподобань та настрою.

Однак важливою визначальною точкою є необхідність усвідомленого розуміння музичного смаку та здатність відрізнити якісні твори від масових трендів. Саме тут виникає важливе питання про культурну грамотність молоді в контексті їхнього вибору в музичному просторі.

Виховання правильного музичного смаку з самого дитинства стає важливим елементом формування освіченої та культурно грамотної молоді. Незалежно від конкретного музичного напрямку, активне впровадження музичної освіти в родинному та навчальному середовищі може визначити розвиток смакових уподобань та формування інтелектуального стилю слухання музики.

Значущість такого підходу особливо очевидна в умовах популярності сучасної естрадної музики, оскільки вона вносить великий вклад у культурний контекст сучасного суспільства. Крім того, цей підхід дозволяє формувати в особистості не лише вміння розрізняти та оцінювати музичні твори, але і стимулює критичне мислення, розвиває творчий потенціал, та сприяє розкриттю індивідуальності.

Отже, у контексті сучасної культури та широкого поширення сучасної естрадної музики, важливо акцентувати увагу на вихованні молоді в дусі культурної грамотності та формування правильного музичного смаку з самого їхнього дитинства.

Музичне виховання визнається складним та багатогранним процесом, що впливає не тільки на підлітків, але й на все суспільство, сприяючи розвитку її моральних принципів, інтелекту та духовності. Цей процес визначає рівень сформованості естетичної культури та глибину духовного розвитку.

Узагальнено, музичне виховання виступає як ключовий фактор формування високоінтелектуальної особистості. У вузькому розумінні, воно націлене на розвиток здібностей та талантів у сфері музики, стимулюючи та коригуючи природні задатки особистості.

Музичне виховання сприяє виникненню інтересу до навколишнього світу, сприймаючи його через призму музичних вражень. Окрім того, воно висуває та підтримує естетичний, емоційний та духовний розвиток особистості. Заняття музикою не лише розкривають таланти, але й сприяють формуванню комплексної особистості з виразним художнім баченням світу.

Музика, визнана чинником важливого значення серед мистецтв, допомагає формувати особистість та впливає на різні аспекти життєдіяльності. Вивчення музичних дисциплін розширює спектр індивідуального розвитку, що впливає на інші сфери життя. Різновиди музичних творів класифікують за впливом, визначаючи активізуючий, тонізуючий, заспокійливий та розслаблюючий ефекти. Музичне виховання виступає ключовим елементом здоров'язбережувальної стратегії, спрямованої на профілактику захворювань та терапевтичну реабілітацію молодого покоління.

Особливу важливість отримує фольклор у музичному вихованні, підкреслюючи його позитивні ефекти. Практика в школі, дозволила зафіксувати поліпшення емоційного стану та соціальної поведінки школярів, що викликано прослуховуванням музики. Загальний вплив музики включає стимулювання самореалізації, розвиток індивідуальності та внутрішню гармонію. Серед позитивних аспектів - відчуття душевного спокою, подолання втоми та заряджання творчою енергією. Українська народна та естрадна музика виявляється особливо ефективною, викликаючи творче натхнення, позитивні емоції та навіть лікувальний вплив.

Дослідження музичного впливу на молодь поділяють на різні напрями, враховуючи ефекти музичних інструментів, вплив творів видатних композиторів, а також роль традиційної народної музики та фольклору. Цей підхід дозволяє зрозуміти значущість музики як універсальної системи виховання та розвитку особистості.

2.3. Методи та підходи до використання української естрадної музики у вихованні музично-естетичних смаків підлітків

Актуальність проблеми розвитку музично-естетичного смаку підлітків обумовлена необхідністю вирішення ряду протиріч. Зокрема:

- між важливістю мистецтва у формуванні висококультурної особистості та наростанням тенденцій раціональних підходів у розвитку особистості;
- між вимогами суспільства до розвитку високого рівня музично-естетичних смаків підростаючого покоління та його реальним станом;
- між потребою в наданні виховання дітей естетичною спрямованістю та недостатньою увагою до музично-естетичного виховання в навчальних закладах.

Розв'язання цих протиріч пов'язане з можливістю ефективного розвитку музично-естетичного смаку підростаючого покоління. Важливо відзначити, що одним із ключових напрямків розвитку музично-естетичного смаку підлітків у сучасних умовах - це розробка методичного забезпечення. Таким чином, однією з основних задач методичного забезпечення розвитку музично-естетичного смаку підлітків на сучасному етапі є впровадження самостійно-оцінювальних підходів у процесі емоційно-естетичного сприйняття мистецтва.

Проблема естетичного виховання та формування музично-естетичних уподобань привертала увагу представників різних наукових галузей. Філософи, такі як В. Андрущенко, Ю. Борюв, І. Гончаров, та ін., соціологи, серед яких В.Потапчик, О. Семашко та інші, психологи, наприклад Б. Ананьов, Л.Божович, П. Виготський, а також педагоги, включаючи Л. Коваль, В.Передерій, А. Щерба, Г. Шевченко та інших, звертали увагу на цю проблему.

Проблема музично-естетичного виховання дітей та молоді в Україні відображалася в наукових працях різних вчених, таких як Л. Коваль, О.Рудницька, Л. Масол, О. Михайличенко, О. Ростовський, Л. Хлюбнікова та інші.

З огляду на мету розгляду методичного забезпечення розвитку музично-естетичного смаку підлітків, розглянемо різні тлумачення понять "метод", "методика навчання" та підходи до їх класифікації й систематизації. Зазвичай термін "метод навчання" визначається як спосіб взаємопов'язаної та взаємообумовленої діяльності педагога та учасників навчання, спрямованої на виконання завдань навчання. Його також розглядають як систему цілеспрямованих дій педагога, спрямованих на підтримку пізнавальної та практичної діяльності учасників освітнього процесу та сприяння вирішенню навчальних завдань.

Отже, вже у самому визначенні «метод» можна врахувати бінарний підхід до його інтерпретації (за М. Махмутовим, М. Левіною, Т. Шамовою), який полягає в єдності методів викладання і методів навчання. Однак, за словами В.Загвєзінського, такий підхід залишається абстрактним, оскільки він пояснює лише загальну модель діяльності: педагог розповідає - учень слухає, усвідомлює, запам'ятовує (пояснення); педагог запитує - учні відповідають (бесіда). З цього погляду такий підхід не розкриває характер діяльності, методи впливу, а головне - характер процесів засвоєння знань і розвитку. З метою подолання цього недоліку В.Загвєзінський розглядає методи на рівні прийомів - конкретних способів організації діяльності учасників навчання. У такому контексті метод навчання стає «інструментом дотику до особистості» (за словами А. Макаренка), способом стимулювання і регулювання діяльності вихованців, спрямованої на їх розвиток. Таким чином, вибір методів навчання і логіка їх застосування характеризують стиль поведінки і діяльності учасників освітнього процесу.

З метою систематизації педагогічної думки та практики часто використовують різні класифікації методів, а також операцію результатами цих класифікацій. Наприклад, деякі вчені використовують класифікацію методів за дидактичними цілями (як Ю.Бабанський та В.Андрююв), за характером пізнавальної діяльності (за І. Лернером та М. Скаткіним) і т.д.

Інший підхід до конструювання методики навчання полягає не в ізольованому відборі окремих методів, а в обранні переважуючого типу методичної системи навчання взагалі. Згідно з В. Загвезинським, під типом (методичною системою) навчання він розуміє єдність завдань, змісту, внутрішніх механізмів, методів і засобів конкретного способу навчання. Такий підхід гарантує цілісність та гармонійність процедури вибору методів.

У сучасній педагогічній науці термін "методи мистецького навчання" вказує на систематизовані способи взаємодії між вчителем і учнями, спрямовані на досягнення художньо-навчальних і художньо-виховних цілей. О. Єременко вказує, що в сучасній теорії та методиці мистецького навчання існують різні підходи до класифікації різноманітних методів художнього навчання та розвитку.

З метою досягнення повноти викладу в кожній класифікаційній рубриці і забезпечення її системності, Г. Падалка пропонує наступну класифікацію методів навчання мистецтва:

- За джерелами передачі та характером сприйняття художньої інформації: словесні, демонстраційно-образні (наочні) і художньо-творчі (практичні).
- За характером мистецької діяльності: наслідувальні, репродуктивні, інтерпретаційні, творчі.
- За характером художніх завдань на етапах навчання: ознайомлення з художнім матеріалом, опрацювання художніх творів, створення художніх образів.

Залежно від завдань розвитку особистих художніх властивостей учнів: стимулювання художнього навчання, активізація художньої діяльності, пролонгований художній тренінг, художньо-психологічна підтримка, регуляція вольових зусиль.

Отже, методи в значній мірі спрямовані на осмислення педагогічної реальності та вирішення навчально-наукових завдань. Проте вибір методів повинен бути обґрунтованим, і їх застосування має бути розкрито у взаємозв'язку як системи. Це передбачає визначення послідовності процедур, тобто розробку методики. Термін "методика" визначає сукупність засобів, умов, логічно пов'язаних для досягнення конкретного результату. Методика включає стратегію отримання нових педагогічних знань, її окремі кроки і, в цілому, визначає конкретні завдання навчального процесу.

Аналіз наукових досліджень вчених, таких як Ю. Бабанський, І.Лернер, М.Скаткін, В. Загвезинський, Г. Падалка, О. Рудницька, свідчить про те, що вони відкривають нові перспективи вивчення методичного забезпечення навчання дітей та молоді. З цього випливає, що методичне забезпечення розвитку музично-естетичного смаку підлітків зосереджене на обґрунтуванні факторів активізації навчальної діяльності школярів як процесу такої організації навчання, яка сприяє самостійно-творчим діям учасників освітнього процесу у засвоєнні знань, умінь і навичок.

Шляхи методичного забезпечення розвитку музично-естетичного смаку підлітків орієнтовані на визначення ключових етапів навчання, систематизацію їх змістового наповнення, виявлення методів та переважаючих форм навчання. Ієрархічність етапів визначається зростанням частки реалізації самостійно-творчих та індивідуалізовано-продуктивних підходів до навчання.

Перший етап (мотиваційно-експозиційний) орієнтований на формування в підлітків усвідомлення необхідності володіння вокально-хоровими навичками для розвитку музично-естетичного смаку. На цьому етапі особливу важливість

має виховання естетичного ставлення до правильного формування звуку, інформування про те, що голосове звучання має бути виразним та красивим. Основними методами мотиваційно-експозиційного етапу є тестування, анкетування, індивідуальні та групові бесіди, методи проектування та інші.

В рамках даного дослідження акцентуємо увагу на тому, що суттєвим результатом розвитку музично-естетичного смаку підлітків на цьому етапі є їхнє вміння сприймати та розкривати специфічно-виконавські елементи, такі як тембр, штрихи, фразування, артикуляція та інші. У цьому контексті особливою важливістю наділяється метод "зміщення функцій", який полягає в тому, що за певних умов різні засоби виконавської виразності переплітаються та можуть замінювати один одного. Наприклад, важливу деталь вокального твору можна виокремити за допомогою змін у ритмі, динаміці, або способів артикуляції.

З метою розвитку в учнів відчуття стилю, застосовується метод ескізно-практичних виконавських паралелей. Він пов'язаний із методом «заглиблення у формотворчі ознаки композиторського стилю» або «формотворчо-стильове заглиблення». Цей метод сприяє широкому охопленню учнями формотворчих ознак композиторського стилю та детальному виконавському опрацюванню окремих музичних творів. Важливо враховувати, що у композиторській творчості стиль розглядається як цілісна ієрархічна система, що включає історичний (або епохальний) стиль, напрямковий стиль та індивідуальний стиль. Аналогічні стилі існують і у виконавстві.

Отже, використання методу «ескізно-практичних виконавських паралелей» забезпечує:

1. Проходження значної кількості музичного матеріалу за обмежений час, що сприяє накопиченню слухацького досвіду та музично-естетичному розвитку школярів підліткового віку.

2. Активне виконавське опрацювання музичного матеріалу, що впливає на реалізацію єдності естетичного переживання учнями окремих

художніх структур та їх деталей, а також сприяє проникненню в їх взаємозв'язок і цілісність композиторського стилю.

3. Практично-творчу роботу учнів-підлітків над музичним твором, що сприяє застосуванню самостійних підходів у процесі відтворення мовно-стильових та жанрових характеристик творчості композитора з метою становлення індивідуального художньо-педагогічного стилю.

Крім того, В.Откидач розробив і впровадив методи, які спрямовані на активізацію естетичного ставлення учнів до музичних образів через спілкування з різними видами мистецтва. Зокрема, образно-асоціативний, аналітико-формотворчий та емпатійно-гедоністичний методи, модифіковане використання яких ефективно впливає на розвиток музично-естетичного смаку підлітків під час співочого навчання.

Метод образно-асоціативний передбачає збагачення естетичних переживань на основі утворення та сприймання учнями художньо-образних зв'язків між різними видами мистецтва. Емоційний заряд, що міститься в художніх образах поезії, живопису, театру тощо, ефективніше впливає на музично-відчуттєву реакцію школярів, інтенсифікує емоційно-естетичні переживання музики.

Аналітико-формотворчий метод спрямований на порівняння виразових та зображальних засобів у різних виданнях мистецтва та на основі цього усвідомлення учнями універсальних та специфічних художніх закономірностей. Застосування цього методу передбачає цілісний підхід до художньо-порівняльного аналізу, де зміст і форма образів мистецтва розглядаються в нерозривній єдності, що виступає принциповим моментом у запропонованому методі.

Таким чином, емпатійно-гедоністичний метод спрямований на активізацію відчуття естетичної насолоди учнів під час взаємодії з різними видами мистецтва. Отже, образно-асоціативний метод передбачає порівняння

змістовного наповнення образів у різних видах мистецтва, аналітико-формотворчий орієнтує учнів на зіставлення елементів форми, а емпатійно-гедоністичний сприяє досягненню ефекту естетичної насолоди на основі емпатійного переживання школярами художніх образів.

Другий етап, а саме аналітично-оцінювальний, передбачає безпосереднє освоєння учнями вокальних навичок. Основні завдання цього етапу полягають в розвитку оцінювальних підходів під час сприймання високоякісних вокально-хорових творів, поглибленні музично-естетичного інтересу та підтримці бажання приймати участь у обговоренні вражень від сприйняття музичних творів та їхнього художнього аналізу. На цьому етапі співоча діяльність виступає передусім як засіб розвивального та виховного середовища, де формується музично-естетичне сприймання, розширюються та уточнюються музичні знання, проводиться самостійна оцінка якостей музичних творів. Крім того, на цьому етапі вчать привчати учнів до колективних відвідувань театральних вистав і концертів, за якими слідує обговорення, та отримання соціокультурного досвіду активної участі у співочій діяльності, такі як відвідування вокальних, хорових колективів, інструментальних гуртків, ансамблів естрадної, народної, джазової музики тощо.

На даному етапі вокально-хорового навчання основними методами є вокально-слухові вправи, залучення засобів **інформаційно-комунікаційних технологій** (ІКТ) та використання творчих завдань. Розглянемо кожен із них:

Вокально-слухові вправи: Ці вправи спрямовані на розвиток слухового сприймання, вокальної техніки та удосконалення голосового апарату. Вони включають в себе вправи на дихання, інтонацію, дикцію, розширення діапазону голосу тощо.

Залучення засобів ІКТ:

- Використання комп'ютерів, аудіо- та відеоапаратури може допомогти зробити уроки цікавішими та ефективнішими. Засоби ІКТ можна

використовувати для прослуховування та аналізу музичних творів, перегляду відеоматеріалів з виступами відомих виконавців, використання спеціальних програм для тренування слуху та розвитку музичних навичок.

- Творчі завдання: Важливим елементом є включення творчих завдань, які спонукають учнів виражати себе через власне музичне виконання. Це може включати написання власних текстів, створення мелодій, виконання імпровізацій, аранжування музичних композицій тощо.

- Мультимедійні презентації: Використання мультимедійних презентацій, відеоматеріалів та аудіозаписів може значно збагатити уроки, роблячи їх більш доступними та цікавими для учнів.

- Залучення засобів ІКТ до музичного навчання може значно розширити можливості уроків та сприяти більш ефективному розвитку музично-естетичного смаку учнів.

На даному етапі вокально-хорового навчання основними методами є вокально-слухові вправи, залучення засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та використання творчих завдань. Розглянемо кожен із них:

Вокально-слухові вправи: Ці вправи спрямовані на розвиток слухового сприймання, вокальної техніки та удосконалення голосового апарату. Вони включають в себе вправи на дихання, інтонацію, дикцію, розширення діапазону голосу тощо.

Залучення засобів ІКТ: Використання комп'ютерів, аудіо- та відеоапаратури може допомогти зробити уроки цікавішими та ефективнішими. Засоби ІКТ можна використовувати для прослуховування та аналізу музичних творів, перегляду відеоматеріалів з виступами відомих виконавців, використання спеціальних програм для тренування слуху та розвитку музичних навичок.

Творчі завдання: Важливим елементом є включення творчих завдань, які спонукають учнів виражати себе через власне музичне виконання. Це може

включати написання власних текстів, створення мелодій, виконання імпровізацій, аранжування музичних композицій тощо.

Мультимедійні презентації: Використання мультимедійних презентацій, відеоматеріалів та аудіозаписів може значно збагатити уроки, роблячи їх більш доступними та цікавими для учнів.

Залучення засобів ІКТ до музичного навчання може значно розширити можливості уроків та сприяти більш ефективному розвитку музично-естетичного смаку учнів.

Використання інформаційних технологій дозволє залучити учнів до такої діяльності:

- створення творчих робіт;
- пошукової роботи під час вивчення народної творчості, української музичної культури, творчості композиторів світу тощо;
- оформлення результатів проектів за певними темами.

Використання інформаційних технологій (ІКТ) у музичному навчанні може значно розширити можливості для творчої діяльності учнів. Ось деякі приклади, які дозволяють залучити учнів до активної музично-творчої діяльності:

Створення творчих робіт:

Учні можуть використовувати різноманітні програми для створення власних музичних композицій або аранжування існуючих творів.

Можна використовувати спеціалізовані додатки для запису власного вокалу, створення реміксів тощо.

Пошукова робота:

Використання ІКТ дозволяє організувати пошукові проекти, під час яких учні вивчають народну творчість, музичну культуру різних країн, творчість видатних композиторів. Вони можуть використовувати Інтернет для знаходження інформації, перегляду відео, прослуховування аудіо записів.

Оформлення результатів проектів:

Використання графічних редакторів, презентаційних програм, аудіо- та відеоредакторів дозволяє учням створювати креативні та професійно виглядаючі презентації своїх проектів.

Інтерактивні презентації, де можна вставляти відео- та аудіоматеріали, зроблять результати дослідження більш зрозумілими та цікавими.

Творчі завдання:

Використання онлайн-інструментів для створення музики, таких як віртуальні музичні інструменти або онлайн-сервіси для музичного колаборації.

Розробка та виконання творчих завдань, таких як «Гра в м'ячик», «Малюємо музику», стимулює творчість та розвиток музично-естетичного смаку.

Загальний підхід, який комбінує традиційні методи з використанням сучасних технологій, може створити стимулююче та інтерактивне середовище для розвитку музично-естетичного смаку учнів.

Третій етап, тобто творчо-результативний, є ключовим для формування практичних вокально-хорових навичок та розвитку музично-естетичного смаку підлітків. Тут важливе значення має використання різних методів, зокрема медіазасобів та порівняння виконавських інтерпретацій.

Медіазасоби: Електронні музичні енциклопедії: Доступ до цифрових джерел, які містять інформацію про композиторів, виконавців, історію музики тощо, може бути корисним для розширення знань учнів та занурення їх в світ музичної культури.

Педагогічні програмні засоби: Використання програм, спрямованих на навчання музики, може бути ефективним способом підтримки вивчення. Вони можуть містити відповіді на питання, тести, відтворення аудіо та відеоматеріалів.

Метод порівняння виконавських інтерпретацій:

Порівняння різних виконань одного музичного твору дозволяє учням ліпше розуміти варіативність виконавського мистецтва.

Сучасні технічні можливості дозволяють швидко знаходити різні інтерпретації на інтернеті та порівнювати їхні особливості, звертаючи увагу на технічні аспекти, виразність та інтерпретаційні рішення.

Залучення медіазасобів та методу порівняння виконавських інтерпретацій дозволяє створити більш насичене навчальне середовище, сприяючи не лише розвитку практичних навичок учнів, але й розширенню їхнього музичного смаку через багатосаровий підхід до музичного матеріалу.

Використання педагогічних програмних засобів, таких як "Музичне мистецтво" для 5–8 класів, має безліч переваг для навчання музики та розвитку музично-естетичного смаку учнів. Ось кілька ключових переваг використання таких програм:

Структурованість уроків:

Програма враховує вивчення матеріалу відповідно до навчальних програм для кожного класу.

Кожен урок має чітко визначену тему та використовує різні типи матеріалів, такі як малюнки, фотографії, текст, анімація, аудіо та відеофрагменти, для кращого засвоєння матеріалу.

Використання Мультимедіа:

Доступ до аудіо- та відеофрагментів дозволяє учням прослуховувати та переглядати зразкові виконання музичних творів.

Режим караоке під час виконання пісень може підтримувати учнів у розвитку практичних вокальних навичок.

Самостійна Робота та Контроль:

Програма містить контрольні запитання, завдання та тести для самоконтролю та оцінки знань учнів.

Словник термінів і понять допомагає учням розпітати та використовувати термінологію музики.

Конструктор Уроків:

Можливість вчителів створювати та редагувати уроки відповідно до власної методики робить програму гнучкою та придатною для індивідуальних потреб класу.

Виховання музично-естетичного смаку:

Врахування виконавських аспектів, вибір репертуару та концертні програми сприяють вихованню музично-естетичного смаку учнів.

Залучення учнів до самостійної роботи, пошукових завдань та конструктора уроків допомагає розвивати їхню творчість та інтерес до музики.

Загалом, використання інтерактивних педагогічних програм може значно покращити ефективність викладання музики та сприяти розвитку музично-естетичного смаку учнів.

Ваше дослідження, щодо методу порівняння виконавських інтерпретацій та його впливу на розвиток музично-естетичного смаку підлітків, має важливе значення для розуміння та покращення навчання музики. Основні пункти вашого дослідження включають такі аспекти:

Сутність інтерпретації:

Визначення інтерпретації у контексті вашого дослідження як художнього тлумачення музичного твору та його відтворення в реальному звучанні.

Роль особистості виконавця:

Зазначення важливості особистісного ставлення виконавця до твору, його здатності віддати себе у владу автора чи виражати особистий підхід до музичного матеріалу.

Пошук особисто значущих смислів:

Виділення ролі учнів у процесі інтерпретації, включаючи їхній пошук особисто значущих смислів та співзвучності з власним духовним світом.

Розвиток творчих здібностей:

Визначення впливу методу порівняння виконавських інтерпретацій на розвиток творчих здібностей учнів та їхніх здібностей до індивідуального слухання та творчої інтерпретації.

Творчий процес на заняттях:

Опис того, як учні, користуючись своїм музичним досвідом, фантазією та інтуїцією, порівнюють, створюють та трансформують музичний матеріал під час занять.

Розвиток музично-естетичного смаку:

Встановлення взаємозв'язку між процесом інтерпретації та розвитком музично-естетичного смаку учнів.

Творча робота на заняттях та освіта смаку:

Розгляд того, як творча робота на заняттях допомагає учням розкривати свій власний смак та вчить їх цінувати та розуміти музичний мистецтво.

Цей метод може виявитися дуже ефективним, оскільки враховує не тільки технічні аспекти виконання, але й особистісність виконавця та його творчий підхід до музики.

Методи розвитку сприймання і розуміння музичних творів:

Включає методи, спрямовані на активізацію слухання музики, розуміння її сутності та змісту. Це може включати аналіз текстів пісень, вивчення історії музики, елементів композиції тощо.

Емпатійно-гедоністичні методи:

Орієнтовані на викликання естетичної насолоди через емоційне переживання художніх образів. Це може включати відтворення виконань та обговорення вражень, що виникають в учнів.

Аналітично-оцінювальні методи:

Спрямовані на формування оцінювальних підходів до музичних творів. Це може включати розгляд аспектів виконання, аналіз музичних форм, обговорення музичних творів тощо.

Використання інформаційних технологій:

Залучення комп'ютерних програм, мультимедійних ресурсів та ІКТ для розширення можливостей навчання та розвитку музичного смаку.

Творчі завдання та проекти:

Стимулюють творчий підхід учнів до музики. Це може включати створення власних музичних творів, участь у проектах, організація концертів та виставок тощо.

Метод порівняння виконавських інтерпретацій:

Спрямований на розкриття різноманіття виконавських підходів та впливу цього на сприйняття музичних творів. Включає аналіз і порівняння різних виконань одного твору.

Використання комплексу таких методів дозволяє забезпечити різносторонній та глибокий підхід до розвитку музично-естетичного смаку учнів підліткового віку, сприяючи їхньому творчому вираженню та глибокому розумінню музичного мистецтва. Це може включати такі методи та прийоми:

Творчі завдання на інтерпретацію:

Спонукають дітей до власного тлумачення та вираження музичних творів. Наприклад, прослуховування музичних композицій та створення власних інтерпретацій чи аранжувань.

Рольові ігри в музичному середовищі:

Дозволяють дітям відтворити ролі виконавців, композиторів чи навіть критиків музики. Це сприяє розвитку уяви та розумінню різних аспектів музичної творчості.

Імпровізація та експерименти:

Заохочують дітей використовувати власну творчість, експериментувати зі звуками та виразністю в музичному виконанні.

Проекти та виставки:

Включають організацію музичних проектів, де діти можуть представити свої власні творчі роботи, провести виставку чи концерт.

Творчі лабораторії:

Дозволяють дітям експериментувати зі звуками та музичними інструментами, використовуючи різні техніки та ефекти.

Групова співпраця:

Сприяє розвитку спільної творчості, колективної естетичної діяльності, де діти можуть об'єднати свої зусилля для створення спільного музичного твору.

Ці методи не лише сприяють розвитку музично-естетичного смаку, але й розвивають творчість, критичне мислення та уміння співпрацювати, створюючи учням можливість виявити та розвинути свій художній потенціал.

Висновки до розділу II

У ході дослідження ролі української естрадної музики у вихованні музично-естетичних смаків підлітків виявлено, що цей жанр відіграє значущу роль у педагогічному процесі та впливає на формування музичної культури молоді. Розділ II розглядає ключові аспекти використання української естрадної музики, зосереджуючись на її ролі у педагогічному процесі, впливі на сучасну молодь та методах використання для виховання музично-естетичних смаків підлітків.

Роль української естрадної музики у педагогічному процесі: виокремлено ключові аспекти, які підтверджують важливість української естрадної музики у педагогічному процесі. Її використання сприяє активному залученню учнів до

навчання та сприяє розвитку творчих здібностей. Результати підтверджують, що українська естрадна музика ефективно використовується для створення позитивного та захоплюючого середовища для навчання та розвитку підлітків.

Вплив української естрадної музики на сучасну молодь: аналіз показав, що українська естрадна музика впливає на формування ідентичності та музичних уподобань підлітків. Вона стає важливим чинником культурного виховання, сприяє розвитку емоційної і соціальної сфер підлітків, надаючи їм можливість виражати себе через музику.

Методи та підходи до використання української естрадної музики: обговорені різноманітні методи та підходи, які можна використовувати для ефективного впровадження української естрадної музики в навчальний процес. Зазначено, що інтеграція цього жанру у різні аспекти навчання, такі як література, історія та творчість, може значно збільшити ефективність виховання музично-естетичних смаків серед підлітків.

Узагальнюючи отримані результати, можна стверджувати, що українська естрадна музика має великий потенціал у вихованні музично-естетичних смаків підлітків, що відкриває нові можливості для розвитку музичної культури серед молодого покоління. Запропоновані рекомендації можуть бути корисними для педагогів та освітніх установ, спрямованих на покращення процесу виховання через музичні та естетичні аспекти.

ВИСНОВКИ

Дослідження теми "Українська естрадна музика як засіб виховання музично-естетичних смаків підлітків" дозволило виявити важливий внесок української естрадної музики у формування культурних та музичних уподобань молодого покоління. Музика, яка сповільнюється та еволюціонує в ритмі сучасності, виявляється не лише розважальним жанром, але й потужним інструментом виховання музично-естетичних смаків серед підлітків.

Розглянуті аспекти ролі української естрадної музики у педагогічному процесі свідчать про її високий потенціал у створенні навчального середовища, яке стимулює розвиток творчості та формує естетичні смаки підлітків. Виявлено, що через вплив на емоційний стан слухачів українська естрадна музика відіграє ключову роль у формуванні позитивного емоційного багатства та виявляється важливим компонентом загального розвитку особистості.

Методи та підходи до використання української естрадної музики вихованні музично-естетичних смаків підлітків надають можливість інтегрувати цей музичний жанр у різні аспекти навчання, роблячи процес вивчення більш захоплюючим та динамічним. Це дозволяє створити простір для вираження індивідуальності та розвитку творчих потенцій підлітків.

Українська естрадна музика, як засіб виховання музично-естетичних смаків, не лише сприяє розширенню культурного спектру підлітків, але і викликає інтерес до вивчення власної музичної спадщини. Її позитивний вплив на емоційний, соціальний та інтелектуальний розвиток підлітків робить її важливим елементом сучасної педагогіки. Таким чином, українська естрадна музика виявляється не тільки вражаючим мистецьким явищем, але і ключовим інструментом для формування гармонійних музично-естетичних уподобань підлітків у сучасному освітньому середовищі.

Українська естрадна музика, завдяки своїй доступності та різноманітності, виходить за рамки традиційного музичного середовища, стаючи справжнім

культурним феноменом. Її здатність відтворювати актуальні тенденції і відображати різноманіття культурних впливів визнає її ключовим елементом в контексті формування музичного смаку сучасного покоління.

Результати цього дослідження підтверджують необхідність врахування української естрадної музики при розробці освітніх програм та методик, спрямованих на виховання музично-естетичних смаків підлітків. Вона може слугувати не лише розважальним елементом, але й засобом активного включення молоді у культурний простір та сприяти її креативному розвитку.

Українська естрадна музика, стаючи платформою для вираження національної ідентичності та культурних цінностей, сприяє підтримці музичного декоруму та розширює музичний горизонт підлітків. Вона виступає каталізатором для формування та розкриття творчого потенціалу, надаючи молоді можливість виражати власні емоції та думки через мову музики.

Згідно результатів тестування учнів Чернівецького ліцею № 16 ім.Ю.Федьковича учні слухають різноманітну музику, переважно стиль поп, реп і рок. Враховуючи ситуацію в країні це вплинуло на вибір музики, саме тому переважно діти надають перевагу українським виконавцям [дод.№1].

Зважаючи на різноманітність української естрадної музики, ось кілька прикладів виконавців різних жанрів, які можуть представляти різні аспекти цього напрямку:

Океан Ельзи: Альтернативний рок, поєднаний з поетичними текстами, робить групу Океан Ельзи однією з найвпізнаваніших та популярних українських музичних груп.

Jamala: Інтегруючи традиційні кримськотатарські мотиви у свою музику, Jamala стала відомою після перемоги на Євробаченні 2016, виражаючи у своїх піснях глибокі емоції.

MONATIK: Представник поп-музики та електронної денс-музики в Україні, MONATIK відомий своїми енергійними виступами та харизматичним виконавським стилем.

DZIDZIO: Веселий та гумористичний підхід до музики робить DZIDZIO популярним виконавцем, особливо серед молоді.

Тіна Кароль: Відома своїм потужним вокалом, Тіна Кароль представляє поп- та рок-музику, виражаючи в своїх піснях різні емоційні стани.

Артем Пивоваров - український співак, композитор і музикант. Він став відомим завдяки своїй музичній творчості та участі в різних проектах. Пивоваров випустив кілька альбомів, в яких демонструє свої таланти в жанрах електропоп та інші. Відзначається яскравим стилем виконання та особливою естетикою в своїй музиці.

Ці виконавці репрезентують різноманіття стилів та напрямків української естрадної музики, що може вразити слухачів з різними музичними смаками[дод.№2].

Зважаючи на національну специфіку та унікальність, слід артистів та колективів української естрадної музики, які втілюють національні музичні традиції у своїй творчості:

Даха Браха: Етно-гурт, який поєднує у своїй музиці традиційні українські мелодії з сучасними музичними напрямками, створюючи унікальний звучання.

Тріо «Маренич»: Виконавці української естради, які акцентують увагу на національному характері, інтегруючи народні мелодії та елементи в свої пісні.

Кам'яний Гай: Фольк-гурт, який поєднує українські народні інструменти та музичні традиції, створюючи мелодійні та емоційно насичені композиції.

Ці виконавці та гурти акцентують національний колорит та враховують українську культурну спадщину у своїй музиці, надаючи слухачам можливість насолоджуватися аутентичними виразами української естрадної сцени.

Останні роки принесли нових та обдарованих виконавців на українську естрадну сцену. Ці артисти привносять свіжість та інновації у музичний пейзаж. Декілька найновіших українських виконавців:

TVORCHI: Дует, що відзначається тим, що вдається об'єднати різноманітні стилі та звучання в їхній музиці. TVORCHI використовують сучасні ритми та електроніку.

MÉLOVIN: Популярний поп-виконавець та переможець українського варіанту шоу "Голос країни". Його музика включає в себе поп, рок та деякі експериментальні елементи.

Також паралельно з появою нових імен: Yaktak, Sofka, СНееv нову хвилю популярності і уваги від молоді отримали вже відомі співаки, такі як: Іво Бобул, та Степан Гіга.

Продовжуючи аналіз учнівських відповідей, можна констатувати що вони надають різне значення музиці, переважно «слухають для настрою».

Узагальнюючи, українська естрадна музика відіграє невід'ємну роль у культурному, соціальному та освітньому розвитку підлітків, сприяючи формуванню їхньої унікальної музично-естетичної ідентичності. Розуміння цього впливу може слугувати основою для подальших досліджень та вдосконалення освітніх стратегій, спрямованих на розвиток та підтримку музичних талантів та смаків молоді в сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Авдієвський А.Т. Формування особистості на ґрунті національнокультурного відродження. Мистецтво у школі: зб.ст., упор. І.М. Гадалова. К.: УДПУ, 1996. Вип. I. С. 80-83.
2. Аністратенко Ж. Музична освіта на Україні в 20-х роках. Музика. 1971. № 3. С.13-14.
3. Балл Г. О. Психологічні аспекти гуманізації освіти : кн. для вчителя. К. ; Рівне, 1996. 128 с.
4. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн.1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Наук. вид. К.: Либідь, 2003. 280 с.
5. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: навч.-метод. Посібник. К.: ІЗМН, 1998. 204 с.
6. Болгарський А.Г. Музична культура в естетичній підготовці майбутнього вчителя музики. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Теорія та методика мистецької освіти. Випуск 1(6). К.: НПУ, 2004. С. 7-14.
7. Бойко, О. І. (2017). Електронне портфоліо викладача–альтернативна форма оцінки його педагогічної діяльності та професіоналізму. Вісник Черкаського державного технологічного університету. Серія: Технічні науки, (1), 150-155.
8. Бордюк О.М. Використання комп'ютерних технологій у сучасній мистецькій освіті. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова. Сер. 14: Теорія і методика мистецької освіти. К.: НПУ, 2009. Вип. 7 (12). С. 75-79.
9. Волобуєва Т. Розвиток творчої компетентності школярів. Управління освітою. 2007. №12. С.15–16.

10. Волощук І. С. Структура і зміст творчого потенціалу особистості [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?
11. Горлач М.І. Філософія. Підручник / За заг. ред. М.І. Горлач, В.Г. Кремень. Харків: Консум, 2000. 672 с.
12. Гребенюк Н.Є. Особистісно орієнтований підхід у розвитку індивідуальності співака. Музичне виконавство: наук. вісник Нац. муз. акад. України імені П.І. Чайковського, К.: НМАУ, 2000. Вип. 14, кн. 6. С.156-165.
13. Губенко О. В. Феномен інтуїції та інтелектуальна творчість. Практична психологія та соціальна робота. 1999. № 7. С. 10–14.
14. Гуревич Р.С. Інформаційно-комунікативні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навч. посіб. для студ. пед. ВНЗ Вінниця: «Планер», 2005. 366 с.
15. Занюк С.С. Психологія мотивації: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Либід, 2002. 303 с.
16. Заняття психолога з підлітками / упоряд. Т. Гончаренко. К.: Шкільний світ: Л.В. Галіцина, 2006. 120 с.
17. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир: Вид-во Рута, 2006. 320 с.
18. Зязюн І.А. Естетичний досвід особи. Формування і сфера вияву / І.А. Зязюн. К. : Вища школа, 1970. 172 с.
19. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України, головний ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
20. Іванов В.Ф. Співацька освіта в Україні Х-ХVст. К.: Вища школа, 1992. 71 с.
21. Карпенко Н. А. Психологія творчості: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 156 с.

22. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Міністерство освіти України. К., 1996. Вип. 13. 15 с.
23. Кошиць О. Про українську пісню й музику. К.: Муз.Україна, 1993. 48с.
24. Кушка Я.С. Методика музичного виховання дітей. Видання друге, доопрацьоване. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I-II рівнів акредитації у 2-х частинах. Частина I. Вінниця: НОВА КНИГА, 2007. 216 с.
25. Лозова В.І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів/ Харк. держ.пед.ун-т ім..Г.С.Сковороди. 2-е вид., доп. Харків: «ОВС», 2000. 164 с.
26. Лутай В.С. Філософія сучасної освіти: навч. посіб. К.: Центр «Магістр» ТСВУ, 1996. 256 с.
27. Максименко С. Д. Психологія особистості. К. : Вид-во ТОВ «КММ», 2007. 296 с.
28. Міщиха Л. П. Психологія творчості: навч. посібник. Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ: Гостинець, 2007. 447 с.
29. Моляко В. О. Психологічна теорія творчості. Обдарована дитина. 2004. № 6. С. 2–9.
30. Отич О.М. Педагогічні засади мистецької освіти. Педагогічні науки. Суми, 2003. С. 430-438.
31. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). К.: Освіта України, 2008. 274 с.
32. . Педагогічний словник / За ред. М. Д. Ярмаченка. К.: Педагогічна думка, 2001. 514 с.
33. Підласий І. Педагогічні інновації. Рідна школа. 1998. №12. С. 3-17.
34. Помиткін Е.О. Психологія духовного розвитку особистості: Монографія. К.: Наш час, 2005. 208 с.

35. Роменець В. А. Психологія творчості: навч. посібник. К.: Либідь, 2004. 3-є вид, 288 с.
36. Рибалка В.В. Психологія розвитку творчої особистості: навч. посіб. для студ. Вищ. навч. закл. К.: ІЗМН, 1996. 235, [1]с.
37. Ростовський О.Я. Проблеми і перспективи музично-педагогічної освіти в Україні. Педагогічні науки: Збірник наукових праць. Учитель музики – хормейстер в школі. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2001. С.83-89.
38. Рудницька О.П. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти: навч. посіб. К.: ІЗМН, 1998. 248 с.
39. Рудницька О.П. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти: навч. посіб. К.: ІЗМН, 1998. 248 с.
40. Сологуб А. Діяльність учителя: готовність до інновацій Наша вкладка. № 10, 2006. С.26-31.
41. Сучасний філософський словник /за ред. акад. В. П. Андрущенко. К.: Вища школа, 2003. С. 156-289.
42. Танько Т.П. Музично-педагогічна освіта в Україні. Харків: Основа, 1998. 192 с.
43. Фіцула М.М. Педагогіка. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. 528 с.
44. Хабірова Л.І. Психологія формування творчої ініціативи підлітків: навч. посіб. Полтава, 2018. 64 с.

Додатки

Додаток №1

Тест – опитування

Як часто ви слухаєте музику?

Які жанри музики вам подобаються найбільше?

Які артисти або групи є вашими улюбленими?

Оцінка естрадної музики:

Чи ви слухаєте українську естрадну музику?

Що саме вам подобається в українській естрадній музиці?

Які конкретні пісні або виконавці вам подобаються?

Вплив музики на емоції:

Як ви вважаєте, чи може музика впливати на ваші емоції?

Які емоції ви переживаєте, слухаючи улюблену музику?

Чи ви використовуєте музику для вираження своїх емоцій?

Відомість українських виконавців:

Які українські виконавці вам відомі?

Чи ви вважаєте, що українська естрадна музика представлена достатньо широко?

Використання музики у повсякденному житті:

Як ви використовуєте музику у своєму повсякденному житті (наприклад, під час навчання, спорту, відпочинку)?

Чи впливає музика на ваш вибір моди та стилю життя?

Вплив соціальних мереж та медіа:

Як часто ви дізнаєтеся про нові музичні виконавці чи пісні через соціальні мережі?

Чи впливає реклама та медіа на ваш вибір слухати певну музику?

Сприйняття музичних трендів:

Чи слухаєте ви музичні тренди?

Як ви відноситеся до сучасних трендів у музиці?

Додаток 2

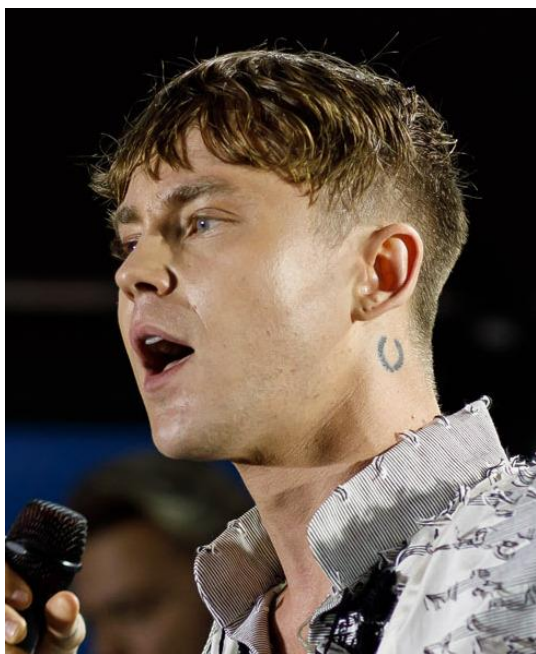
Степан Гіга

Джамала

Іво Бобул

Артем Пивоваров

Melovin

DZIDZIO

Даха Браха

тріо «Маренич»

Океан Ельзи

YAKTAK

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ М.В. Сиротюк